
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Sánchez Navazo, Laura; Íñiguez, Lupicínio, dir. Violència institucional, una forma de perpetuar la violència masclista per part de l'Estat, les institucions públiques i els seus professionals. 2019. 42 pag. (954 Grau en Psicologia)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/218113>

under the terms of the license

The background of the entire page is a photograph of two pairs of feet walking on a beach covered with small, smooth, grey and white pebbles. The feet are out of focus, creating a soft, dreamlike atmosphere.

**Violència institucional, una forma de
perpetuar la violència masclista per part de
l'Estat, les institucions públiques i els seus
professionals.**

UAB

Universitat Autònoma
de Barcelona

**Treball de fi de grau
Curs 2018 – 2019
Psicologia**

Laura Sánchez Navazo (1423564)

Tutor: Lupicinio Íñiguez

AGRAÏMENTS

A tots els professionals entrevistats, ja que sense la seva implicació, la realització d'aquesta investigació no hagués sigut possible.

Agrair especialment el testimoni d'una de les persones més lluitadores que conec, ets font d'inspiració.

Finalment, expressar l'agraïment al meu tutor Lupicinio, per la seva constant ajuda i dedicació.

ÍNDEX

1.	INTRODUCCIÓ	4
1.1.	Objectius	7
2.	MÈTODE I PROCEDIMENT	8
2.1.	Participants	9
2.2.	Instruments	9
2.3.	Procediment	10
2.4.	Consideracions ètiques	11
3.	RESULTATS	12
4.	CONCLUSIONS I DISCUSIÓ	22
5.	REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	24
6.	ANNEX	25
	Annex 1: Cicle de la violència en la relació de parella	25
	Annex 2: Guió entrevistes	26
	Annex 3: Transcripcions entrevistes	27

Resum: Un camí ple de pedres, un recorregut d'obstacles és el que es troben les dones que amb valentia i coratge decideixen denunciar la violència masclista. Un cop la dona posa la denúncia comença per a ella un procés lent, dur i dolorós en el qual es troba amb la violència institucional que duen a terme alguns professionals de diferents àmbits, com per exemple, metges, policies, advocats, jutges i treballadors socials.

En aquest estudi ens hem proposat identificar si les actuacions dels professionals de l'àmbit públic que intervenen en el procés que segueixen les víctimes de violència masclista són eficaces o no i explorar què n'opinen sobre la violència institucional. Gràcies a les entrevistes realitzades a diferents agents implicats i a l'observació duta a terme en diferents judicis de violència de gènere s'ha pogut analitzar informació en la següent línia; com s'entenen les característiques de la violència institucional, qui la duu a terme o a què és deguda?

Una de les conclusions més destacables és que molts professionals que treballen entorn la violència masclista no ho fan amb una mirada de perspectiva de gènere i això és degut a una falta de formació i de sensibilització. Aquest fet provoca una revictimització de les dones entre altres conseqüències.

Paraules clau: violència masclista, violència institucional

Resumen: Un camino lleno de piedras, un recorrido de obstáculos es con lo que se encuentran las mujeres que con valentía y coraje deciden denunciar la violencia machista. Cuando la mujer pone la denuncia empieza para ella un proceso lento, duro y doloroso en el que se encuentra con la violencia institucional que llevan a cabo algunos profesionales de diferentes ámbitos como, por ejemplo, médicos, policías, abogados, jueces y trabajadores sociales.

En este estudio nos hemos propuesto identificar si las actuaciones de los profesionales del ámbito público que intervienen en el proceso que siguen las víctimas de violencia machista son eficaces o no y explorar qué opinan sobre la violencia institucional. Gracias a las entrevistas realizadas a diferentes agentes implicados y a la observación en diferentes juicios de violencia de género se ha podido analizar información en la siguiente línea: ¿cómo se entienden las características de la violencia institucional, quien la lleva a cabo o a qué es debida?

Una de las conclusiones más destacables es que muchos profesionales que trabajan entorno a la violencia machista no lo hacen con una mirada con perspectiva de género y esto es debido a una falta de formación y de sensibilización. Este hecho provoca una revictimización de las mujeres entre otras consecuencias.

Palabras clave: violencia machista, violencia institucional

Abstract: *A stone in the road, a route full of obstacles is what women have to deal with when, with courage, they decide to denounce gender violence. When a woman notifies mistreatment, a slow, hard and painful process starts for her, and she usually has to face institutional violence carried out by some professionals from different fields such as doctors, policemen, lawyers, judges and social workers.*

The objective of this study is to identify whether professionals who work in any of the stages of the process that victims have to face, act with effectiveness or not and to explore their opinions about institutional violence. Thanks to the interviews held with different professionals involved in this process and to the observation in various gender violence trials some information can be analysed. Some of this information refers to how institutional violence characteristics are understood, who carries it out or why it is caused.

The most important conclusion is that a lot of professionals who work with victims of gender violence don't do it with a gender-sensitive approach. This is due to a lack of training and sensitivity. This fact causes women's re-victimization among other consequences.

Key words: *gender violence, institutional violence*

1. INTRODUCCIÓ

En el nostre país sempre ha existit una problemàtica de substantiva rellevància que no es pot deixar passar per alt. De fet, aquesta problemàtica cada vegada ha anat prenent més transcendència en la nostra societat i, com a conseqüència, s'han anat implantant un seguit de mesures per part de l'Estat. La problemàtica de la qual parlem és la violència exercida sobre la dona per part de l'home, la violència masclista que és una forma d'abús de poder mitjançant l'ús de la força, tant física, psicològica i sexual com econòmica i que implica una asimetria, situant els homes en supremacia sobre les dones. Aquesta violència, àmpliament relacionada amb el poder patriarcal i amb el model ideològic i social del masclisme i la misogínia, s'utilitza com un mecanisme per a l'opressió de les dones. Les condicions històriques d'aquest escenari es caracteritzen per aplicar rols discriminatius a les dones, fet que ha generat pràctiques socials que permeten aquests atemptats contra la integritat, dignitat, la salut, les llibertats i la vida de nenes i dones de tot el món.

Els feminicidis, homicidis contra les dones provocats per la consideració de desigualtat entre dones i homes, es produeixen en un context de violència generalitzada i extrema i, per tant, representen un problema de salut pública, social i de drets humans. Conseqüentment, la tasca dels governs i de les institucions s'ha de basar en reforçar tots els mecanismes de prevenció, atenció, suport i protecció a les dones víctimes i les seves filles i fills, i ha de recolzar la lluita contra una situació que és indigna per una societat que també és maltractada cada vegada que ho és una dona.

Pel que fa a la legislació del nostre país entorn la violència que s'exerceix per part dels homes cap a les dones, és necessari exposar que hi ha una diferència important a l'hora de tractar aquesta violència en algunes de les lleis vigents a Espanya.

Per una banda, la llei estatal, **Llei orgànica 1/2004**, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere recull aquella violència que, com a manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, exerceixen sobre aquestes els qui siguin o hagin estat els seus cònjuges o els qui estiguin o hagin estat lligats a elles per relacions similars d'afectivitat, fins i tot sense convivència.

En canvi, la llei autonòmica catalana, **Llei 5/2008** considera la violència masclista, definida com:

“la violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les

amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat”.

Així doncs, podem veure una clara distinció. La primera llei té en compte aquella violència que es dona en l'àmbit de parella o en les relacions d'afectivitat, limitant la qüestió i deixant excloses aquelles dones víctimes de violència per part d'homes amb els quals no mantenen ni han mantingut una relació amorosa o d'afectivitat. En contraposició, la llei autonòmica inclou una violència molt més àmplia, ja que no només esmenta aquella violència exercida pels homes contra les dones en les relacions d'afectivitat, sinó que també recull la violència que es pot donar dins del marc de la desigualtat entre homes i dones en altres àmbits com el familiar, el laboral, el social i el comunitari.

Dins d'aquest marc contextual ens trobem amb una altra problemàtica derivada de la primera. A causa de distintes actuacions d'alguns professionals de l'àmbit públic dins del procediment que segueixen les dones que són víctimes de violència masclista, es produeixen una sèrie d'efectes perjudicials per a aquestes dones que, malauradament, en moltes ocasions passen desapercebuts. El tractament judicial de la violència masclista, influenciat per pràctiques androcèntriques i estereotips de gènere, produeix resultats que es poden entendre com a violència institucional: baixa taxa de condemnes, estereotips discriminants i atenció revictimitzant a les dones (Bodelón, 2014). Així doncs, la violència institucional es defineix com aquella violència executada per professionals de l'àmbit públic mitjançant accions o omissions que impedeixen o obstaculitzen l'accés a la dona als drets que li garanteix la llei. (Chiarotti, 2007)

Segons Cubells (2010), si bé és cert que les lleis marquen un protocol als operadors jurídic-penals, els matisos en l'aplicació de la llei recauen més en l'exercici professional que sobre la llei mateixa. Per aquest motiu, prenen especial rellevància les actituds, opinions i accions d'aquests operadors, més enllà de l'objectivitat de les normes processals i penals. Aquest constitueix el principal punt de conflicte entre el sistema i les dones.

A continuació exposem les diferents manifestacions de la violència institucional, esmentades per Bodelón (2014).

En primer lloc, trobem la **impunitat cap al denunciat**, ja que només un 9,8% de les dones que pateixen violència masclista obtenen una sentència condemnatòria de l'agressor. En molts casos s'aplica la suspensió de la condemna perquè la víctima s'acull al dret de no declarar contra un familiar i en altres ocasions les víctimes decideixen no confirmar o retirar la seva denúncia. El fet que les dones es tirin enrere, és degut al cicle de la violència en la relació de parella (*vegeu annex 1*), però en moltes ocasions aquest fet s'atribueix als mites tradicionals sobre la irracionalitat femenina.

Una altra manifestació de la violència institucional són els **estereotips**, tant dels operadors jurídics, com d'altres professionals de l'àmbit policial o de la salut. Un dels estereotips més comuns és el de violència com aquella que “deixa marca”, ja que la violència psicològica pràcticament desapareix del procediment penal. A part, també es banalitza la violència física, minimitzant-la, naturalitzant-la o fins i tot negant-la mitjançant estereotips sexistes sobre les dones com són els mites de les denúncies falses. Violències masclistes greus i el maltractament habitual són convertits en “conflictes de parella” o “incidents puntuals”.

La victimització secundària fa referència a la mala o inadequada atenció que rep la víctima per part del sistema penal, les institucions de salut i la policia, entre d'altres (Gutiérrez, 2009). Una de les opinions dels operadors jurídics que contribueixen a aquesta segona victimització és la manca de credibilitat dels agents jurídics i policials cap a les dones denunciants. Aquest tipus d'opinions tenen efectes negatius tals com: una menor implicació en el cas o el tracte dur per part dels agents jurídics que converteixen a la dona en culpable. (Cubells, 2006)

Finalment, podem veure els **obstacles institucionals per prendre la decisió de denunciar**. Un d'ells és la por que tenen les víctimes a què la violència del seu agressor augmenti com a conseqüència de la denúncia i que la protecció del sistema jurídic i policial no sigui eficaç. Un altre obstacle és la dependència econòmica que poden patir algunes de les víctimes, derivada de la mateixa violència econòmica exercida per l'agressor. La llei estatal inclou mesures de suport econòmic, però així i tot, l'accés a aquestes és difícil.

Així doncs, ens preguntem, a què són degudes aquesta sèrie d'actuacions o omissions per part d'alguns professionals que intervenen en una problemàtica tan rellevant? Diferents autors, com Bodelón (2014) o Cubells (2006), indiquen que aquest fet és degut a una falta de formació específica sobre aquest tema i a una falta de sensibilització dels professionals que hi intervenen.

1.1. **Objectius**

Considerem de gran rellevància l'abordatge de la violència masclista, entesa com un problema de drets humans, des d'una perspectiva que integri no només a la víctima i a l'agressor, sinó a altres actors implicats com són el marc legal, els professionals de la intervenció amb víctimes i agressors i les organitzacions socials que intervenen en aquest problema.

Així doncs, l'**objectiu general** d'aquest treball és descriure la trajectòria de les dones víctimes de violència masclista dins dels recursos institucionals orientats a la seva atenció.

Els **objectius específics** del present treball són els següents:

- ¶ Descriure la legislació vigent en relació a la violència contra les dones.
- ¶ Analitzar l'eficàcia de les actuacions dels professionals en l'àmbit públic.
- ¶ Descriure la visió que els professionals tenen sobre la seva actuació.
- ¶ Explorar si existeix un procés de violència institucional.

2. MÈTODE I PROCEDIMENT

El mètode d'aquesta investigació ha seguit un disseny descriptiu i qualitatiu de l'anàlisi de dades.

El procediment seguit consta de les següents parts:

- **Preparació del treball:** Aquesta etapa del disseny ha consistit en una exploració sistemàtica del tema que s'ha dut al llarg del treball mitjançant una revisió de la literatura existent. Així, s'ha establert el context sobre la violència masclista en el nostre país i les legislacions i polítiques públiques que l'envolten, i el marc teòric corresponent sobre la violència institucional que es produeix en l'àmbit de les institucions públiques. A partir d'aquí s'ha definit el problema i, seguidament, s'ha formulat la pregunta i els objectius d'investigació.

Per una altra part, aquesta etapa també ha consistit en la planificació prèvia de tot el treball. Així doncs, s'ha realitzat un cronograma: gràfic en el qual s'inscriuen totes les fases, etapes i tasques a realitzar per executar la investigació i el període en el qual es realitzaran.

- **Recopilació o treball de camp:** En aquesta etapa s'ha sol·licitat a les organitzacions o persones escollides la possibilitat de realitzar l'entrevista corresponent. En alguns casos s'ha fet via correu electrònic i en altres casos mitjançant contactes comuns d'ambdues parts. Per tal de confeccionar correctament l'entrevista no estructurada, s'ha analitzat quines són les dades que es volen obtenir i s'ha dissenyat el guió de l'entrevista apropiat, amb tots els temes que es volien tractar. Així s'ha pogut recollir informació rellevant. Les entrevistes que s'han realitzat en les organitzacions pertinents, als serveis socials de Terrassa i a un bufet d'advocats de Sabadell han durat una mitjana d'una hora. En el cas de la víctima, l'entrevista es va realitzar a un bar de Sabadell, a una hora en la qual es podia tenir intimitat, ja que no hi havia gent i va tenir una durada d'una mitja hora. Tres de les cinc entrevistes realitzades, un cop obtingut el consentiment, s'han gravat amb un dispositiu mòbil. No s'ha enregistrat gravació de l'entrevista amb la psicòloga ni amb l'advocada, pel que, durant aquestes, es van prendre notes.

Per últim s'han realitzat observacions de judicis penals sobre violència masclista en el Jutjat de Violència sobre la Dona de Sabadell amb l'objectiu d'obtenir informació i una experiència de primera mà.

2.1. Participants

La selecció dels participants d'aquest estudi ha sigut fruit d'una mostra de conveniència, ja que s'ha seleccionat en funció dels objectius plantejats en l'estudi i la possibilitat d'accés als informants. El primer contacte amb els informants de les organitzacions s'ha fet a través de correu electrònic. En el cas de la treballadora social, de l'advocada i de la víctima ha estat possible la realització de les entrevistes gràcies a diferents contactes personals.

Persones entrevistades:

- **Entrevista 1:** Departament d'Atenció i Acol·lida per violència masclista del Servei d'Atenció als Homes (SAH), espai d'informació, assessorament i tractament dirigit a homes que volen canviar el model de masculinitat, allunyant-se de les pautes violentes. (19/02/2019)
- **Entrevista 2:** Treballadora social CAP Rubí Mútua de Terrassa i Serveis Socials Ajuntament de Terrassa. (21/02/2019)
- **Entrevista 3:** Víctima de violència masclista. (21/02/2019)
- **Entrevista 4:** Psicòloga de Dona del Servei d'Atenció, Recuperació i Acol·lida (SARA), servei de la ciutat de Barcelona que ofereix atenció ambulatoria específica a persones víctimes de situacions de violència masclista. (27/02/2019)
- **Entrevista 5:** Advocada especialista en violència de gènere, integrant de Dones Juristes de Barcelona, associació que vetlla per la defensa dels drets de les dones. (21/03/2019)

La mostra composta per 5 persones conté professionals que intervenen en el procés d'atenció, assessorament, recuperació i acol·lida de les dones que han patit violència masclista, professionals implicats en la prevenció d'aquesta violència en la població catalana, una advocada que participa en el procés jurídic que han de dur a terme aquestes dones i una víctima de violència masclista que ha aportat el seu testimoni dins d'aquest procés. S'ha escollit una mostra diversificada per tal de veure diferents punts de vista sobre el tema en qüestió.

2.2. Instruments

Per dur a terme aquesta investigació s'ha utilitzat una tècnica qualitativa, l'entrevista. S'ha escollit aquest tipus de tècnica perquè permet obtenir una informació més rica i profunda que no pas altres tècniques com per exemple el qüestionari.

Per tal de realitzar les entrevistes correctament, s'ha dissenyat un guió d'entrevista per tractar uns temes concrets i així obtenir una informació més acurada. (Vegeu annex 2)

2.3. **Procediment**

El procediment que s'ha dut a terme per tal d'analitzar les entrevistes i així obtenir els resultats ha sigut l'anàlisi de contingut temàtic exposat per Vázquez (1996). En primer lloc, es van transcriure les gravacions de les entrevistes realitzades. Dues d'aquestes no van poder ser gravades i per aquest motiu la informació obtinguda és la que es va escriure durant el transcurs de les entrevistes. Tot seguit s'han realitzat lectures sistemàtiques dels documents, obtenint la informació rellevant de cada entrevista per tal d'esbrinar quines són les categories pertinents a l'hora de classificar la informació. Finalment, per poder organitzar la informació, s'ha agrupat per categories el contingut de cada entrevista per similituds quant al seu significat. Durant aquest procés s'han tingut en compte els objectius de la investigació com a referents fonamentals.

Les categories i subcategories obtingudes són les següents:

1. Violència institucional:
 - 1.1. A què és deguda.
 - 1.2. Qui la duu a terme.
 - 1.3. Conseqüències de la violència institucional per a les dones i els professionals implicats.
2. Resposta a la violència institucional:
 - 2.1. Actuacions del govern per prevenir la violència institucional
3. Manifestacions de la violència institucional.
 - 3.1. Impunitat del maltractador.
 - 3.1.1. Falta d'adequació al cicle de la violència.
 - 3.1.2. Possibilitat d'identificar altres proves a part del testimoni de la dona.
 - 3.1.3. Omissions de professionals.
 - 3.2. Estereotips dels agents implicats.
 - 3.2.1. Estereotip de violència.
 - 3.2.2. Estereotip de dona maltractada.
 - 3.2.3. Credibilitat de les dones.
 - 3.3. Obstacles que es troben les dones en tot el procés.
 - 3.3.1. Por a un augment de la violència per part de l'agressor.
 - 3.3.2. Dependència econòmica i falta de recursos.
 - 3.4. Victimització secundària.
 - 3.4.1. Causes de la victimització secundària: falta de formació i/o sensibilització dels professionals i falta de creença i convenciment dels professionals.
 - 3.5. Experiència de les dones en el procés.
 - 3.5.1. Inadequada informació cap a les dones.
 - 3.5.2. Quantia i tipus d'espera en els serveis d'atenció i judicials.
 - 3.5.3. Dificultats en l'accessibilitat als serveis.

2.4. Consideracions ètiques

Pel que fa a la revisió bibliogràfica sistemàtica s'ha evitat el plagi de qualsevol treball, investigació o article que ens pugui donar informació útil pel nostre treball. Així doncs, sempre hem citat, en el format proposat per l'Associació Americana de Psicologia, aquests articles i els seus autors.

En aquest treball es tracta un tema que comporta una problemàtica molt greu en la nostra societat. La investigació sobre la violència masclista serà abordada des de la pluralitat, ja que es tracta d'un conflicte important de caràcter social, legal i sanitari.

Respecte a les entrevistes s'han realitzat les següents accions:

- ¶ S'ha explicat als entrevistats qui som, d'on provenim, quina és la nostra investigació i per a què realitzarem l'entrevista.
- ¶ S'ha demanat permís per poder gravar l'entrevista, donant l'opció a l'entrevistat a què s'hi oposi.
- ¶ En tot moment mantindrem l'anonimat de l'entrevistat.
- ¶ S'ha obtingut el consentiment per utilitzar les entrevistes per aquest treball.

3. RESULTATS

A continuació es presenten els resultats més rellevants, dimensionant cada categoria.

En la primera categoria, que conté la informació recollida sobre **a què** creuen els professionals que **és deguda la violència institucional** s'han trobat resultats destacables, ja que dues de les entrevistades coincideixen en una opinió i és que aquesta violència es dóna degut al sistema masclista, misogin i patriarcal que regeix la nostra societat i que, per tant, també es troba integrat en el món dels agents jurídics i altres professionals públics.

“i perquè nosaltres mateixes vivim en una societat masclista, i ho tenim assumit d'aquesta manera, que això és així perquè ha de ser-ho” (entrevista 2: treballadora social, entrevista personal, febrer del 2019), “També trobem aquest sistema patriarcal dintre de les pròpies institucions, és un sistema que regeix la nostra societat i per això també es troba dins de les institucions, ja que les persones que es troben allà han crescut amb aquest sistema patriarcal, és un discurs històric molt integrat” (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019).

Una de les causes que també s'exposa és la falta de recursos econòmics que l'Estat inverteix en l'auxili de les víctimes de violència masclista. *“les places de les cases d'acollida estan saturades, per tant, hi ha moltes dones que han d'anar a viure a una pensió”, “hi ha ratios molt elevades, els serveis han de cobrir molta població la qual no poden abarcar, perquè no tenen tants recursos. Això produeix llistes d'espera molt elevades, atenció no adequada” (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019).*

Quant a **qui exerceix la violència institucional** trobem un consens entre tots els professionals entrevistats: la violència institucional és exercida per professionals que provenen de molts àmbits diferents com són el policial, jurídic, de la salut... S'esmenten metges, policies, advocats, jutges, fiscals, psicòlegs, treballadors socials i fins i tot professors de les escoles dels fills de les dones maltractades.

“En els casos de violència masclista en els que hi ha fills de per mig, en moltes ocasions, a l'escola es decideix fer una reunió per tal de valorar la situació dels nens i es posa en el mateix sac a la mare i al pare” (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019), “La dona ha de ser molt forta per seguir tot el procediment ja que durant tot el procés és de ben segur que es trobarà algú sense perspectiva de gènere. Pensa que passen per moltíssima gent; treballadores socials, psicòlogues, advocades, fiscals, jutges, policies, metges...” (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019).

Creiem destacable un fet que esmenta el professional entrevistat del SAH, el qual exposa: *“cada servei pot replicar d’una determinada manera la violència, o cada servei no està replicant la violència però la suma de tot el procés fa que hi hagi violència institucional”* (entrevista 1: SAH, entrevista personal, febrer del 2019).

Una situació que ens explica la treballadora social i que, a l’hora de realitzar aquest treball no ens havíem plantejat, és un efecte negatiu que pateixen els treballadors socials i altres treballadors públics com a **conseqüència** d’estar exposats al maltractador. Aquesta professional es refereix al fet que, un cop s’involucren en un cas i l’agressor coneix aquests professionals que estan treballant amb la dona, s’exposen a un possible perill tant per ells com per la seva família. Per tal d’il·lustrar-ho, presentem el cas de la treballadora social:

“Jo vaig sortir per la porta d’urgències i ell no em va veure. Però després de cinc o sis mesos me’l vaig trobar [...] un dia que anava amb els meus fills. Em van entrar ‘cagales’, vaig tremolar, sort que anava amb el meu home, però és que no em sortia res, només vaig poder agafar els meus fills i posar-me a córrer. Mira, t’ho estic explicant i ja m’estic posant tensa. La sort que jo tenia es que jo treballava a un municipi que no era el meu, però imaginat que això et passa en el teu municipi, llavors la possibilitat de que te’l trobis no és d’una vegada, sinó que és molt més possible. Vull dir, et fa pensar en aquestes coses, de dir ‘és maltracte? Sí, però també és protecció cap a...’ És molt fort el que t’estic dient eh... I entenc que a molta gent li tiri cap enrere. No sé, penses ‘què m’hagués passat?’” (entrevista 2: treballadora social, entrevista personal, febrer del 2019).

Quant a la categoria sobre les actuacions del govern per tal de prevenir la violència institucional, les tres professionals que parlen sobre **prevenció**, la psicòloga, l’advocada i la treballadora social, coincideixen fermament en què s’hauria de dur a terme una formació específica en perspectiva de gènere a tots aquells professionals que treballin amb dones. *“El més important és la formació dels professionals”* (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019), *“per treballar en aquest àmbit s’haurien d’exigir altres estudis que no fossin només els generals”* (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019).

També es dóna importància a l’educació com a mesura preventiva. En concret, són l’advocada i la psicòloga qui esmenten:

“L’educació també és vital, perquè els nanos seran els futurs fiscals, jutges, mossos, advocats, psicòlegs...” (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019), *“a nivell educatiu s’hauria d’introduir la perspectiva de gènere”* (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019).

A més, la treballadora social fa referència a la necessitat de dur a terme protocols específics per tal d'obtenir una prevenció efectiva. *“Crear protocols i temporalitzar-los, dir, d'aquí a aquí no poden passar dos mesos. O si han de passar dos mesos perquè hi ha aquesta llista d'espera, algú ha de filtrar”* (entrevista 2: treballadora social, entrevista personal, febrer del 2019)

A continuació ens endinsem en les manifestacions de la violència institucional.

La primera és la **impunitat del maltractador**, amb tres subcategories: la falta d'adequació al cicle de la violència, la possibilitat de tenir en compte altres proves i les omissions dels professionals. Aquesta última detectada gràcies a les entrevistes.

De l'entrevista amb el SAH, podem extreure unes dades que escenifiquen millor aquesta impunitat. *“El 60% venen sense denúncia i el 40% tenen una denúncia i que acabin en condemna, dels que tenen denúncia acaben un 50%. És a dir, condemnats potser en tenim un 30%”* (entrevista 1:SAH, entrevista personal, febrer del 2019).

La **falta d'adequació al cicle de la violència** del procés judicial es refereix al fet que no es tingui en compte que la violència masclista implica un procés en el qual s'arriba a una fase, la fase de lluna de mel, en la qual la dona pateix manipulació emocional i l'home aconsegueix que la dona recobri la confiança en ell. Aquesta falta de perspectiva provoca que no es condemni l'home pel simple fet que la dona es tiri enrere en la denúncia, a causa d'aquesta violència. En el transcurs de l'entrevista amb la psicòloga del SARA aquesta explica una sèrie de casos per tal de donar visibilitat a aquesta problemàtica.

“Quan es va produir el judici la dona va arribar amb l'agressor perquè estava patint la fase de lluna de mel. Jo vaig ser citada al judici, però no em van cridar per que declarés atestant el que havia fet la dona (presentar-se amb el seu agressor al judici). El judici no es va arribar ni a realitzar, així doncs aquella agressió física va quedar totalment impune i el més greu de tot és que es va posar el pes en la dona, no es va realitzar el judici degut al que havia fet la dona” (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019).

Sovint, quan la dona s'acull al dret a no declarar a causa del cicle de la violència, el procés judicial es veu completament afectat, fent que la sentència quedi esbiaixada per aquest fet. Aquí veiem una falta d'adequació al cicle de la violència, però també una **falta d'identificació d'altres proves** que puguin provar els fets condemnatoris.

“Com a servei públic no emetem informes a no ser que sigui a petició del jutge. Quasi mai els demanen i si els demanen pot ser després ni se'ls llegeixen o no els hi fan cas” (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019), *“el que passa és que es tenen perjudicis sobre els informes del SIADs. Es dona*

molta més importància a un peritatge que no pas a un informe” (entrevista 5: advocada, entrevista personal, del 2019).

Tot i això, l’advocada exposa que sí que existeixen alternatives a l’hora de seguir amb el procés judicial encara que la víctima decideixi no declarar; *“la fiscal pot continuar amb el procediment a través d’altres proves que no sigui la dona com a testimoni” (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019).* Però, realment a l’hora de la veritat és una pràctica habitual? Gràcies a l’observació que es va dur a terme en els jutjats de Sabadell, s’ha pogut saber l’opinió del fiscal que portava els judicis el dia de l’observació. Segons el seu parer, sense la declaració de la dona, la majoria de vegades, a no ser que hi hagi un testimoni que pugui verificar els fets, no es pot fer res.

La falta de proves també es pot donar encara que la dona declari en processos que tracten la violència psicològica i per tant, aquesta queda invisibilitzada i fora del procés penal. *“No se li dóna importància a la violència psicològica, es podrien oferir els informes psicològics com a prova per tal de demostrar aquesta violència” (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019).*

L’última subcategoria derivada de la impunitat del maltractador es tracta de les **omissions dels professionals** que intervenen en el procés que recorren les dones que han patit o pateixen violència. Aquest fet només és esmentat per la treballadora social, però no per això pren menys importància.

Un dels casos en els quals freqüentment es troben omissions per part de professionals està relacionat amb l’àmbit mèdic. Quan una dona acudeix a l’hospital perquè ha patit una agressió, l’informe mèdic d’aquella visita és primordial per tal d’aportar proves al judici. Així doncs, ha de ser un informe que expliciti amb detalls les lesions de la dona i si poden ser degudes a una agressió. Un exemple greu de violència institucional per part dels metges és no realitzar correctament aquests informes.

“I si s’ha fet un bon informe, si no hi ha un bon informe. I tu no saps si aquell blau és realment d’aquella baralla d’ahir o de fa no sé quants dies, i poden jugar amb aquestes coses. El metge ha de ser qui digui “això és compatible, amb una violència o no” (entrevista 2: treballadora social, entrevista personal, febrer del 2019).

La següent manifestació de la violència institucional i una de les que rep una atenció més detallada en les entrevistes són els **estereotips** aplicats pels professionals, que s’han dividit en tres tipus.

L’**estereotip de violència** es refereix al tipus de violència que pateixen les dones. Les úniques violències que són condemnades són les físiques, és a dir, en el procés judicial no es té en compte altres tipus de violència com la psicològica. Les tres professionals entrevistades exposen que el tipus de violència que comporta més malestar a llarg

termini és la violència psicològica i que, les dones es troben desamparades pel sistema judicial en aquest aspecte.

“Moltes dones quan venen aquí em diuen: ‘Quan m’han donat un cop, aquesta lesió se’m envà, però tot el que m’han dit és molt difícil de curar i ningú ho veu’. Per la violència psicològica gairebé no es tenen proves, per tant, no és demostrable i així es minimitza” (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019), “Hi ha molta violència psicològica perpetuada, diferències i discriminacions entre homes i dones, aquesta violència és pitjor que la física, perquè et queda per sempre, però hi ha molt poques condemnes per violència psicològica o podria dir-te que pràcticament no n’hi ha” (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019).

A més a més, l’advocada ens explica casos d’estereotips per part dels agents jurídics, que és l’àmbit en el qual ens trobem més amb aquesta problemàtica, ja que, com esmenta pròpiament l’advocada, *“el sector de la judicatura és molt conservador” (entrevista 5: advocada, entrevista personal, febrer del 2019).*

Un d’aquests és l’**estereotip de dona maltractada**, ja que ella mateixa s’ha trobat amb professionals que creuen que hi ha un tipus de dona que és més susceptible a ser maltractada que una altra, per característiques tant de la seva personalitat com dels seus recursos econòmics.

“Un altre estereotip és la creença de que, en violència de gènere hi ha distincions. Ara un cas que porto és una dona que és enginyera química, vesteix molt moderna, molt bé, té bona planta i en el seu cas porta patint violència per part de la seva parella 10 anys. Amb aquest cas he arribat a escoltar ‘Com pot ser que una enginyera química aguantí això?’” (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019).

En aquest sentit, referit al sector judicial cal destacar el testimoni aportat per la víctima la qual ens explica que, durant el seu judici ràpid va haver d’escoltar i respondre preguntes tals com *“Com anaves vestida?” (entrevista 3: víctima, entrevista personal, febrer del 2019)* o *“Tu vas buscar seduir-lo?” (entrevista 3: víctima, entrevista personal, febrer del 2019).*

L’última subcategoria que trobem en els **estereotips** és la de la **credibilitat de les dones**.

En aquest cas, podem destacar el testimoni directe de la dona entrevistada, ja que, amb el relat que explica deixa clar que la jutgessa que va portar a terme el seu judici ràpid, va posar el seu testimoni en dubte.

“no la vaig veure 100% neutral, per gestos que feia, per cares... Com, que posi cara de sorpresa, ja és que no és neutral, saps? [...] et poso un exemple, en el

moment que li vaig dir que vaig anar a casa seva, doncs potser en aquell moment posava cara de sorpresa. [...] I és com, aviam, què té d'estrany que jo vagi a casa d'un tio que en el moment m'ha agradat, saps? O sigui no té res a veure això amb que després em violi, o sigui, què havia de saber jo?" (entrevista 3: víctima, entrevista personal, febrer del 2019).

La treballadora social també comenta fets en la mateixa línia que la víctima, ja que ens explica com, quant a les agressions sexuals, si no es tenen proves consistents, difícilment s'obtindrà una sentència condemnatòria de violació cap a l'acusat. *"Si tu denuncies una violència sexual i no hi ha unes proves, que hi hagi una agressió heavy que la pugui veure un forense... Et poden dir 'poden ser relacions sexuals consentides', ja ho has vist amb el tema de 'la manada' (entrevista 2: treballadora social, entrevista personal, febrer del 2019).* En aquests casos s'observa com es posa en dubte el testimoni de la dona, tenint només en compte els informes d'un forense.

Quan es posa en qüestió a la dona, sovint, a sobre, se la culpabilitza. *"Una fiscal a la qual se li van portar una sèrie de proves amb gravacions, deia que era la dona qui provocava la baralla, que per això sabia quan havia de posar el mòbil a gravar, no se la creia" (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019).* Aquest fet també hem pogut veure'l en les observacions en els judicis. En un judici d'amenaçes, l'advocat de la part denunciada sostenia que la dona havia posat aquella denúncia perquè estava ressentida per una baralla anterior amb l'actual exparella. Aquest fet denota clarament un intent de culpabilitzar a la dona i a sobre es posa en dubte que la denúncia fos real.

Dintre d'aquesta subcategoria trobem el mite de les denúncies falses. En aquest tema veiem disparitat d'opinions entre les entrevistades, ja que l'advocada no hi creu, però la treballadora social es manté amb una postura més neutral.

"No hi crec en les denúncies falses" (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019), "El mite de les denúncies falses també és veritat. Però aquí, nosaltres mateixes no ens estem fent un grat favor, perquè hi ha gent que està jugant amb això" (entrevista 2: treballadora social, entrevista personal, febrer del 2019).

Aquesta postura de la treballadora social és necessari contextualitzar-la, ja que després es posiciona totalment en contra de qüestionar la dona. *"Jo crec que davant d'una denúncia, tu com a professional, no t'has de plantejar si allò és fals o no és fals. Tu has d'actuar, després ja serà el jutge..." (entrevista 2: treballadora social, entrevista personal, febrer del 2019).*

El següent element de la violència institucional és el que està constituït per totes les **traves** que es troben les dones en el moment de decidir **posar la denúncia**.

Aquí veiem que els principals obstacles són la **por a denunciar** per diferents raons com **que augmentin les represàlies** de l'agressor cap a les dones i els seus éssers estimats. L'altre gran problema és **l'escassa ajuda econòmica** cap a les dones que han patit violència econòmica o no tenen recursos.

- *“Creuen que si tiren endavant amb la denuncia i l'home finalment va a la presó, quan surti augmentarà la seva agressivitat i el risc”. (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019)*

- *“Hi ha molt recull a la llei, sí, però què és lo real? Quines són aquestes ajudes? Quines són les quanties? Digues-li a una dona que porta el nen a una escola, el porta al menjador i no sé què... que a partir d'ara viurà amb 400€ o amb 426€. Amb aquests diners quin lloguer t'agafes?” (entrevista 2: treballadora social, entrevista personal, febrer del 2019)*

- *“Després és molt diferent algú que tingui recursos i algú que no. Senyores sense recursos agafen advocats d'ofici i a la majoria els hi dona tot igual” (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019))”.*

La **victimització secundària** que pateixen les dones que són víctimes d'algun maltractament juga en contra del seu procés de recuperació. Així i tot, és de ben segur que, entre tots els serveis i professionals pels quals ha de passar una dona durant tot el procés, aquesta es trobarà amb situacions en les quals se la culpabilitzarà, se la qüestionarà o haurà de reviuire els fets traumàtics.

A continuació exposem alguns relats dels entrevistats que expliciten molt bé aquest fet:

- *“...elles pensen: “Què diran els meus fills, que jo seré la que he portat al pare a la presó?”, es senten culpables i es desmoralitzen” (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019).*

- *“... ho haurà d'explicar moltíssimes vegades: a la psicòloga, a la treballadora social, a la policia, a la advocada, la jutgessa... Ja no ens trobem amb la 2a victimització, sinó que ens trobem amb 3a, 4a, 5a victimització... S'hauria de poder gravar la declaració una primera vegada i ja seria una prova constituïda” (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019).* Quant a aquest tema, cal esmentar un comentari del fiscal quan es va realitzar l'observació dels judicis. Ell va argumentar que la dona havia de declarar en el judici per tal de poder seguir endavant perquè, encara que hagués explicat abans els fets que denunciava, s'havia de corroborar que la primera declaració fos real. Així doncs, no només trobem un cas de revictimització sinó que també es posa en dubte el testimoni de la dona.

- *“Moltes de les dones que venen al SARA han denunciat i expliquen que les qüestionen, que s’han de defensar... La primera presa de contacte que tenen amb les institucions és de qüestionament” (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019)*

- *“En els judicis les dones es fan petites a través d’una violència psicològica molt subtil ja que en moltes ocasions, encara que estiguin tapades, han d’escoltar la veu dels seus agressors i han de tornar a escoltar violències per part seva” (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019)*

A més, les víctimes, durant el procés judicial han de suportar escoltar i respondre preguntes masclistes que, en comptes de defensar a la dona, la culpabilitzen i empoderen a l’home.

Així doncs, ens preguntem, **a què és deguda** tota aquesta victimització que pateixen les dones? Hem vist que tots els professionals coincideixen en una qüestió, que és **la falta de formació** específica en perspectiva de gènere dels professionals que participen en el procés, des del primer metge que atén a la dona, fins al jutge o jutgessa que decideix la condemna:

- *“Es necessita gent amb les idees molt clares, amb molta sensibilitat” (entrevista 2: treballadora social, entrevista personal, febrer del 2019).*

- *“El motiu d’aquesta violència institucional és, sobretot, la manca de formació dels professionals, però també intervenen altres factors com la manca de sensibilització” (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019).*

- *“Quan hi ha formació la violència institucional és mínima o inexistent, en canvi, quan no n’hi ha, és horrible i passa a tot arreu” (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019).*

A part, l’advocada també ens ha parlat sobre la **falta de creença** en l’existència de la violència de gènere com a tal. És a dir, que hi ha tota mena de professionals, des d’advocats fins a polítics, que no creuen que la violència masclista existeixi.

- *“Fins i tot estem anant enrere, ara hi ha partits polítics que volen derogar la llei contra la violència de gènere, que diuen que no existeix” (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019).*

- *“Hi ha gent que es pot formar, però si després no s’ho creuen, no es creuen la violència de gènere, no serveix per res” (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019).*

Finalment, analitzarem les **experiències** que viuen les dones que posen una denúncia.

En primer lloc, veiem, sobretot gràcies al testimoni de la víctima, que la **informació** que se li hauria de proporcionar a la dona en moltes ocasions o no se li proporciona, o se li dóna una informació inadequada. Hem vist un exemple molt clar d'això amb l'entrevista a la víctima, que ens explica que després de fer la denúncia la van trucar per anar l'endemà als jutjats a fer una ratificació d'aquesta, però el que realment es va celebrar aquell dia va ser un judici ràpid.

“...m’havien dit que la ratificació de la denúncia era simplement anar a donar més detalls i a respondre preguntes. No m’havien dit ni que estaria l’advocada de l’agressor ni res, saps?”, “Jo això, més que falta d’informació, m’ho vaig prendre com un engany, perquè no va ser el que em van dir que seria” (entrevista 3: víctima, entrevista personal, febrer del 2019).

També ens trobem amb un problema quan veiem que la dona ha d'**esperar** mesos per ser atesa, ha d'esperar hores i hores en un jutjat, ha d'esperar i es troba amb el seu agressor o altres agents implicats. Tots aquests fets provoquen patiment i formen part de la violència institucional que s'exerceix cap a ella. *“vaig estar una hora esperant-me a la sala d’espera, em vaig creuar [...] amb la Marina, que és... oficialment és testimoni, però per mi és còmplice” (entrevista 3: víctima, entrevista personal, febrer del 2019).*

Per últim, hem trobat que tots els entrevistats ens han parlat sobre les dificultats que se'ls hi posa a les dones en l'**accessibilitat** als serveis als quals tenen dret. Un dels problemes és que les dones acudeixen a denunciar o als judicis sense advocat i sense haver sigut assessorades, ja que no se'ls hi han facilitat, fet que repercuteix en la sentència final. Això passa tot i que les lleis diuen que tothom té dret a un advocat. *“Jo en aquell moment encara no tenia advocada, perquè feia tres dies que havia denunciat” (entrevista 3: víctima, entrevista personal, febrer del 2019), “Tampoc es donen advocats d’ofici” (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019).* També s'exposa una problemàtica relacionada amb els advocats d'ofici, els quals no s'impliquen suficientment.

“Quan la dona es presenta a comissaria, se li ofereix un advocat d’ofici i quan l’accepta, aquest advocat pot trigar a presentar-se tres hores, o moltes vegades ni es presenten. Això també fa que la dona posi la denuncia sola, sense l’advocat i sense haver sigut assessorada” (entrevista 5: advocada, entrevista personal, març del 2019).

La psicòloga del SARA exposa un cas que exemplifica molt bé una forma de funcionar dels serveis que revictimitza la dona: *“El primer que ha de fer una dona que decideix denunciar és ser ELLA qui marxi de casa seva i deixar la feina. Per com està el sistema muntat, s’aïlla a la dona” (entrevista 4: psicòloga SARA, entrevista personal, febrer del 2019).*

Un altre punt que explica la treballadora social en relació a les dificultats en l'accessibilitat que tenen les dones té a veure amb la falta de recursos i amb la falta de formació dels professionals.

*“Si no se’ls hi posa fàcil l’accés, quan elles van (a un PIAD: punt d’informació i atenció a les dones) exposant que ‘volen una hora perquè es volen separar’, si la persona que està rebent la trucada està fent 18.000 coses a la vegada l’únic que farà és donar-li hora per dintre de dos mesos. En canvi, la dona, el que està demanant és ‘SOS, m’acaba de fotre una pallissa, tinc els nens aquí al davant’”
(entrevista 2: treballadora social, entrevista personal, febrer del 2019)*

4. CONCLUSIONS I DISCUSIÓ

En la societat en la que vivim avui en dia, encara és molt present la violència masclista, com a conseqüència, hi ha milers de víctimes i desenes de feminicidis al any, concretament, segons *feminicidis.net*, l'any 2018 es van registrar 98 feminicidis i altres assassinats de dones.

Hem de tenir en compte que, encara que aquestes siguin unes xifres alarmants, hem superat la societat en la que van viure les nostres mares i àvies. Una societat en la que el maltractament era normal i corrent, una societat en la que les dones que patien maltractes per part dels seus familiars havien d'assumir-ho i callar, una societat que permetia que les dones patissin a mans dels homes i no feia res.

Afortunadament, els moviments feministes han aconseguit obrir els ulls a una gran part de la nostra societat. Les noves lleis contra la violència cap a les dones, afavoreixen la igualtat entre dones i homes i han aconseguit una millora substancial en aquest aspecte. S'ha recorregut un camí molt llarg per arribar fins aquí, però encara en queda un bon tros, i un pas fonamental és la formació dels professionals en perspectiva de gènere.

Tot allò que dicten les lleis, s'aplica a la realitat? Al llarg d'aquesta investigació hem pogut veure en diverses ocasions que la llei del nostre país va per davant de la realitat, ja que no s'arriba a aplicar tot el que aquestes recullen.

Al principi de la investigació es considerava que la violència institucional només era exercida per part dels agents jurídics. Ara, després d'haver entrevistat altres professionals implicats, podem dir que no estàvem en el cert, que qualsevol persona implicada en el procés que ha de seguir la dona, ja sigui des de la primera persona que l'atén al telèfon quan demana ajuda fins al jutge que porti el seu cas, pot exercir violència institucional cap a ella.

Com una possible proposta d'acció, creiem que el principal punt de partida per tal de començar a prevenir aquesta problemàtica és la formació. La formació específica en perspectiva de gènere de tots aquells professionals qui ho necessitin, d'aquells treballadors que, encara que sigui indirectament, tractin amb dones maltractades. És un aspecte molt delicat, així que requereix una alta sensibilització, empatia i compromís, i aquestes característiques haurien de ser definitòries d'aquests professionals.

La formació d'aquests professionals evitaria moltes de les barreres esmentades anteriorment. Per exemple, es reduirien els estereotips assumits pels professionals, es conscienciaria als treballadors per informar correctament sobre el procés a les dones, es facilitarien més serveis com advocats d'ofici i alhora aquests treballarien amb més implicació i no es produiria tanta victimització secundària com es produeix avui en dia.

Així i tot, hi ha altres variables que no depenen només dels professionals en si, sinó que són problemes derivats de les actuacions o omissions de l'administració i del sistema judicial. Per exemple, el fet de fer esperar a les dones mesos i mesos perquè es produeixi un judici penal i que, quan aquest finalment arriba, no se separi a les dues parts implicades en dues sales diferents.

Així doncs, l'Estat seria el responsable d'invertir més recursos per tal de formar aquests professionals. A més, els recursos a invertir també haurien de tenir en compte les ajudes a les dones, tant econòmiques, de residència, de suport a la seva feina, com d'escolarització dels seus fills i un llarg etcètera.

Finalment, és necessari comentar una qüestió que ens sembla rellevant. Després de realitzar l'observació de diferents judicis, es va conversar amb la jutgessa i el fiscal implicats. En primer lloc, la jutgessa va destacar que les dones haurien d'estar molt més i molt millor assessorades i informades des d'un principi sobre el procediment i sobre les conseqüències d'acollir-se al dret a no declarar. Per altra part, el fiscal va manifestar el seu escepticisme, posant en dubte els arguments que sustenten aquest treball mitjançant articles del codi penal i sobretot mitjançant una controvertida pregunta: "S'hauria d'obligar a la víctima a declarar?". Malgrat la importància d'aquesta consideració entenem que el seu debat cau fora de l'àmbit del present treball.

Un altre element a destacar sobre les observacions dels judicis és el fet que no es posés mànec entre la dona i l'acusat. Només es va fer en una ocasió, quan la dona ho va demanar. Però, hauria de ser realment necessari que la dona ho demanés per posar-la? S'hauria de posar des d'un principi? O s'hauria de partir de la base que les dues parts ni es veiessin ni s'escoltessin?

Cal indicar que, durant el procés d'aquesta investigació, ens hem trobat amb una limitació. En el SAH, es va entrevistar a un tècnic del departament d'Atenció i Acollida el qual no dominava el tema tractat. Així doncs, no es va poder extreure tota la informació que s'esperava.

Per tal de continuar aquesta recerca, primerament s'hauria d'entrevistar a més professionals implicats en el procés que ha de seguir la dona, com policies, jutges o fiscals. A més, també es podria fer més observacions en diferents jutjats per tal de tenir una visió més àmplia de com es duen a terme els judicis i quines són les pràctiques i actuacions més habituals en aquests. Finalment, trobaríem interessant acompanyar a una dona en aquest camí i comprovar de primera mà tots els obstacles que s'hi pot trobar.

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Bodelón, E. (2014). Violencia institucional y violencia de género. *Anales de la Cátedra Francisco Suárez*, 48, 131-155.

Cubells, J., Calsamiglia, A., & Albertín, P. (2010). El ejercicio profesional en el abordaje de la violencia de género en el ámbito jurídico-penal: un análisis psicosocial. *Anales de Psicología*, 26 (2), 369-377.

Dona, P. D. (2014). *Guia de recomanacions per a la detecció de violència masclista en homes: circuit Barcelona contra la violència vers les dones*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. (2006). *Navegant entre narracions: recuperant silencis i subjectivitats. Recursos psicosocials en l'atenció a víctimes de violència de gènere en l'àmbit penal (jutjats i cos policial)* (pp. 72-95). Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Gobierno de España. (2010). *Análisis de la Legislación Autonómica sobre Violencia de Género*. Ministerio de Igualdad. Subdirección General de Cooperación y Relaciones Institucionales.

Gutiérrez de Piñares Botero, Carolina, Coronel, Elisa, & Pérez, Carlos Andrés. (2009). Revisión teórica del concepto de victimización secundaria. *Liberabit*, 15 (1).

Lagarde, Marcela (2006). Del femicidio al feminicidio. *Desde el Jardín de Freud*, 6, 216-225.

Llei 5/2008, de 24 d'abril, del Dret de les Dones a Eradicar la Violència Masclista.

Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género (BOE 313, de 29 de diciembre de 2004).

Listado de feminicidios y otros asesinatos de mujeres cometidos por hombres en España en 2018. Recuperado de <https://gestion.feminicidio.net/articulo/listado-feminicidios-y-otros-asesinatos-mujeres-cometidos-hombres-esp%C3%B1a-2018>

Vázquez Sixto, Félix. (1996). Análisis de contenido temático. *Objetivos y medios en la investigación psicosocial. (Documento de Trabajo)*. (pp.47-70). Universitat Autònoma de Barcelona.

6. ANNEX

Annex 1: Cicle de la violència en la relació de parella (Direcció del Programa de Dona, 2014)

La violència de parella segueix un cicle que es retroalimenta i la intensitat del qual és creixent.

Aquest cicle es compon per tres fases i explica per què és tan difícil per algunes dones allunyar-se del seu agressor.

1. **Fase d'acumulació de tensió:** La persona agressora viu una tensió que pot ser provocada per elements interns o externs a la relació o situacions personals d'estrès o frustració. La dona intenta controlar aquesta situació, intentant que l'home no descarregui aquesta tensió violentament contra ella, i pensa que pot evitar la violència, però la realitat és que l'agressió no depèn d'ella, sinó de l'agressor.
2. **Fase d'esclat de la violència:** Es produeix qualsevol mena d'agressió violenta cap a la dona, sigui física, psicològica, sexual o econòmica. També poden ser agredits els fills/es o altres persones que l'agressor consideri vulnerables. Es poden maltractar les persones o animals estimades per la dona per provocar-li dolor o por.
3. **Fase de "lluna de mel":** L'agressor es penedeix del que ha fet, és una situació en la qual trobem una manipulació emocional. Aquesta situació actua en la dona com un element de reforç en el manteniment de la situació, ja que la persona agressora li fa creure que canviarà i alhora la involucra en l'acte abusiu i fa que ella se senti culpable de l'incident. Això és possible perquè s'ha donat abans un procés de devaluació de l'autoestima de la dona mitjançant abusos psicològics. Per altra banda, la conducta de l'agressor queda reforçada, ja que no vol identificar-la com a violència, i el perdó, o la por de la dona, li permeten no qüestionar-se les seves accions. A més la persona agressora intenta compensar la dona perquè no el denunciï o l'abandoni, de manera que reforça la seva dependència emocional i aconsegueix que la dona recobri l'esperança en la relació i en les possibilitats que la persona canviï.

Després de la "fase de lluna de mel" torna a començar un nou cicle de violència, però cada cop les fases són més curtes i la violència cada cop més intensa. La freqüència amb la qual es repeteix el cicle i la perillositat a què va arribant augmenten a mesura que avança l'escalada de la violència. Sovint, quan una dona que viu violència masclista fa una petició d'ajuda, ja s'ha repetit diverses vegades aquest cicle. Atès que cada cop que es tanca un cicle la dona ha perdut més autoestima i control de la seva vida, és important garantir l'ajuda immediatament abans que perdi tota esperança de tenir forces per poder fer front a la situació i superar la violència.

Annex 2: Guió entrevistes

Presentació: Bon dia, sóc estudiant de psicologia a la UAB i estic realitzant el Treball de Final de Grau sobre violència masclista, en concret m'he centrat en el tema de la violència institucional que pateixen les víctimes de violència masclista en el marc jurídicopenal. L'objectiu d'aquesta entrevista és obtenir informació i saber què en pensem sobre el tema. No es pretén realitzar una entrevista de pregunta-resposta, simplement mantenir una conversa on m'agradaria tractar alguns temes sobre aquest tipus de violència i on no hi ha cap resposta correcta ni incorrecta.

Inici de l'entrevista:

S'ha definit la violència institucional com aquella violència executada pels professionals de l'àmbit públic mitjançant accions o omissions que impedeixen l'accés de la dona als drets que li consagra la llei. (Chiarotti, 2007)

- Des del seu punt de vista es dóna aquest tipus de violència en els casos d'atenció a les dones víctimes de violència?
 - ¶ Exemples o coneixement d'algun cas de violència institucional.
 - ¶ A què és deguda (causes)
 - ¶ De quina forma s'hauria de recollir aquesta violència en la nostra legislació
 - ¶ Per qui és duta a terme
 - ¶ Com es podria prevenir
 - ¶ Les persones implicades en el procés judicial (polícies, advocats, jutges...) entenen les particularitats de la violència masclista?

Profundització en la violència institucional, els seus elements: (Bodelón, 2014)

- ¶ Impunitat cap al denunciat com a violència institucional.
- ¶ Estereotips dels operadors i operadores jurídics com una forma de discriminació i de violència institucional.
 - ¶ Estereotips de violència
 - ¶ Credibilitat del testimoni de la dona
- ¶ Els obstacles institucionals per prendre la decisió de denunciar
- ¶ La victimització secundària en els jutjats.

Annex 3: Transcripcions entrevistes

Entrevista tècnic SAH

1 Què en saps de les actuacions en el marc judicial entorn la violència de gènere? És a dir, un
2 cop la dona denuncia, quins són el seguit d'actuacions que es realitzen?

3 En aquí, potser jo no seria la persona més idònia per respondre't, perquè jo sóc el tècnic que fa
 4 la supervisió del Servei d'Atenció a Homes. Per tant, hi ha altres serveis...

5 T'explico una mica el departament i els serveis que hi ha i quin és l'abordatge, perquè llavors
 6 segurament hi haurà preguntes que puguin tenir que jo directament no et podré donar la
 7 resposta més acurada pel simple fet de desconèixerment o perquè sigui més una apreciació meua.
 8 Llavors el servei de Direcció de Feminismes i LGTBI hi ha diferents departaments, hi ha el què
 9 se'n diu el departament de promoció de dona i drets del col·lectiu LGTBI, hi ha el departament
 10 d'atenció i acollida per violència masclista, que és on està el nostre servei, que és el servei
 11 d'atenció a homes, però també hi ha el servei d'atenció i recuperació per violència masclista,
 12 que és el SARA, la UTE, que és la Unitat de Tractament dels drets humans. Són tots aquests dispositius
 13 que intenten fer una abordatge de les violències masclistes.

14 Després estan els serveis que són més de promoció de drets d'informació i atenció que són els
 15 PIADs que són els serveis que hi ha a les ciutats, els punts d'informació a les dones.

16 Llavors, dins d'aquestes unitats departamentals amb els seus diferents serveis jo porto el Servi
 17 d'Atenció a Homes. Per tant, aquesta pregunta potser és bo que la puguis parlar amb el SARA.

18 Sí, la setmana que ve tinc una entrevista amb una persona del SARA.

19 T'ho dic perquè el SAH fa l'atenció en els homes i per tant, el procediment que segueixen les
 20 dones des del punt de vista estricte de quina és la realitat que es troben les professionals que
 21 treballen en el SARA i donaran una millor aproximació al fenomen.

22 Les actuacions del govern per tal de prevenir la violència masclista. En aquest servei tracteu
23 algun aspecte?

24 El govern municipal fa diferents propostes. Hi ha una part que és l'articulació política que pot
 25 ser mitjançant plans d'actuació, com per exemple l'ajuntament de Barcelona té el *Pla de Justícia*
 26 *de Gènere*, que articula una sèrie de eixos estratègics en el qual un d'ells és també la reducció i
 27 eliminació de la violència masclista. Això és el seu "paraigües general". A partir d'aquí es poden
 28 desprendre diferents mesures de govern, que alhora tenen implícites un conjunt d'actuacions.
 29 M'explico, una mesura de govern per exemple seria la mesura de govern per la feminització
 30 contra la pobresa o l'abordatge de la violència masclista en infants i adolescents. És a dir, dins
 31 dels plans específics, dins dels serveis, després hi ha actuacions polítiques.

32 Després tindriem el que són actuacions més executives, d'implementació que és la que porten
 33 els serveis. Aquí, en aquesta direcció, més enllà de les que puguin... Perquè aquí és la direcció,
 34 però després hi ha altres serveis a nivell de ciutat que també fan abordatge a nivell de violència
 35 masclista com per exemple els Serveis Socials, i no pugen directament d'aquest departament.
 36 Llavors, aquesta Direcció articula dins del caràcter de prevenció en el seu sentit més ampli. Tens
 37 des del que s'anomena Circuit de Violència Masclista, que allí trobaràs un conjunt dels
 38 professionals i serveis que hi participen i és un circuit que hi participen tant; des de salut, com
 39 serveis socials, com serveis més propis com els nostres, pots trobar, a nivell de prevenció, tots
 40 els projectes transversals com pot ser la Xarxa d'Escoles per la Igualtat que també la trobaràs
 41 sobre tot en el portal de Barcelona Antimasclista. En aquest portal et trobaràs totes aquelles
 42 actuacions sobretot que tenen un caràcter de prevenció, però en el seu sentit més ampli. És a
 43 dir, que pot incorporar elements d'intervenció, però que són de prevenció en la mesura que

44 donen informació a la ciutadania perquè si detecten o identifiquen tinguin un lloc on anar.
 45 Llavors aquí tens les accions que són més transversals com el que t'acabo de comentar, pots
 46 trobar les accions que es realitzen com el "*No Callem*", pots trobar programes de sensibilització
 47 com el que depèn del SAH que és el "*Canviem-ho*", accions en els PIADs més de caràcter de
 48 tallers d'identificació.... És a dir, és un conjunt que, per una banda des del pla més general, des
 49 del pla polític dona ordenament i ens organitza a tots els serveis i els professionals per encaminar
 50 accions de prevenció i després pots trobar accions més concretes. No sé si et responc, perquè
 51 és molt ampli aquest tema. Llavors tindries que pensar en quin tipus de prevenció, si parles del
 52 entorn comunitari, d'espai públic... Per exemple el "*Canviem-ho*" del Servei d'Atenció a Homes
 53 és la pota d'atenció i de prevenció de les violències masclistes, adreçada a la població de la ciutat
 54 però a la població masculina que té com a objectiu treballar tot el tema d'una revisió de les
 55 masculinitats i un treball cap a l'equitat i la igualtat de gènere.

56 Llavors, com has dit abans, la violència institucional s'ha definit com aquella violència
57 executada per funcionaris i funcionàries públics mitjançant accions o omissions que
58 impedeixen l'accés de la dona als drets que li garanteix la llei.

59 Des del teu punt de vista, aquest tipus de violència és dona en els casos d'atenció a les víctimes
60 de violències masclistes?

61 Clar, des de els serveis especialitzats com són el SARA ho tenen molt present, i s'evita aquesta
 62 violència. El que passa és que l'abordatge de la violència masclista, com intervenen diferents
 63 institucions, doncs es pot replicar. Això jo no et podria respondre en quin grau s'està donant; en
 64 l'administració de justícia, en els mossos... El que és el servei d'atenció a dones que han patit
 65 violència masclista tant en el sistema d'acollida o en el propi servei quan estan fent un
 66 acompanyament, és un element que es té en compte, perquè no es produeixi.

67 Vale, sabries algun exemple o algun cas?

68 És el que t'he comentat, és preferible que això t'ho expliquin millor les persones que hi són. Des
 69 del nostre servei, hi ha una part d'atenció a la dona. El que nosaltres fem quan atenem a la dona,
 70 incorporem aquesta mirada de no revictimitzar, de no jutjar, i la nostra activitat va adreçada
 71 sobre tot a poder valorar el risc que té aquesta dona i adreçar-la als serveis que li pugui ajudar
 72 a fer un procés de treball propi. Però ja està des del SAH

73 I aquí la vostra actuació quina és?

74 Bàsicament nosaltres atenem als homes que de manera voluntària volen iniciar canvis cap a
 75 models de relació que siguin lliures de violències, per dir-ho d'una manera genèrica, que té com
 76 a objectiu la reducció i eliminació de la violència, del impacte que té cap a les dones però també
 77 cap als seus fills i filles.

78 Quan ve l'home, en el cas de que sigui en l'àmbit de la parella, si té parella o ex parella, demanem
 79 el seu contacte i oferim un espai amb aquesta dona per poder, mitjançant una entrevista,
 80 explicar què és el que es fa en el nostre servei per evitar que hi hagi una triangulació del servei
 81 que posi unes expectatives que no són els objectius que persegueix aquest servei. Per exemple,
 82 no es fa teràpia de parella, que és un procés que va adreçat a l'home i no necessàriament a ella
 83 i que, per tant, ella hauria de poder fer un altre procés i el que intentem és vincular-la en els
 84 serveis de la xarxa. També per valorar el risc en el que es troba, perquè si es troba en un risc alt,

85 fer les notificacions pertinents. També corroborar una mica que aquell imaginari que explica
86 l'home, fer un contrapès amb el relat de la dona. Llavors aquí es basa la nostra intervenció.

87 **La vostra intervenció és només amb homes?**

88 Sí, i incorporem aquesta part inicial que té a veure amb el que t'he comentat, que no pensin que
89 els homes vindran aquí per fer una teràpia de parella perquè va adreçat en ells i vincular-les a
90 serveis, perquè com que són persones que han patit violència doncs han de conèixer els seus
91 drets, que hi ha serveis que les poden ajudar, i també fomentar aquesta necessitat que puguin
92 tenir de tenir el seu propi espai per elaborar aquesta violència que han patit.

93 Lo de la violència institucional....

94 Si ho vols plantejar amb una mirada general, trobaràs serveis que fan detecció i identificació i
95 acostumen a ser serveis que són oberts a la ciutadania però a vegades no necessàriament; poden
96 ser serveis més específics com un centre de salut mental que amb la intervenció detecten que
97 això s'està produint. Però després hi ha una sèrie de serveis que ja van més encaminats a fer
98 aquests abordatges. Llavors tens, des dels més especialistes, que som especialistes en el sentit
99 que naixem clarament amb una mirada d'abordatge de les violències masclistes, que hi ha el
100 SARA la UTE, el SAH... Però després hi ha un conjunt de serveis que poden ser generalistes que
101 incorporen altres tipus d'intervenció com els Serveis Socials, els PIADs...

102 Per tant, aquesta violència institucional, si es dona, no es dona de la mateixa manera.

103 I a banda d'això, els processos de violència masclista, com també estan tipificats pel codi penal
104 i tenen unes repercussions sancionadores i jurisdiccionals, també intervenen altres institucions;
105 justícia...

106 Per tant, el tema de la violència institucional, depèn de qui li preguntis i de com entén que és la
107 violència institucional, aquest és el tema.

108 Jo del que et puc dir és des de la visió del meu servei, clar, no realitzo abordatge amb les dones
109 ni em trobo aquesta dificultat. Com allò que diuen, per exemple que hi ha moltes dones que per
110 ser ateses o per rebre un recurs han de denunciar i aquí estàs pressionant en una situació que
111 pot posar en risc a la dona, la pot situar en un eix de no voluntarietat per accedir a un tipus de
112 recurs. Clar, aquí jo no ho abordo i per tant no...

113 **Sobre el que acabes de dir, un element de la violència institucional són els obstacles que tenen
114 les dones a l'hora de denunciar, com per exemple: u, la por a les represàlies per part dels
115 agressor i dos, la desconfiança en la protecció cap a elles...**

116 I tres inclús, vull dir, a vegades és perquè simplement no volen posar una denúncia per una
117 qüestió de que creuen o valoren que denunciar al pare dels seus fills i filles no és el camí o no
118 volen. Vull dir, més enllà d'aquests factors que poden estar més identificats, més relatats, hi ha
119 multiplicat. És a dir, el fet de que una dona no vulgui denunciar pot ser per varis motius, que
120 no necessàriament obeeixen a aquests.

121 **Ja, que cada cas és un món, no?**

122 Sí, clar, per això et dic que en el treball que estàs fent t'hi trobaràs amb quines son les dificultats
123 o amb què és el que fa que una dona vulgui o no vulgui posar una denúncia. Això alguna tècnica
124 que faci aquest treball amb dones t'ho dirà millor, et podrà dir més què s'hi troba en el seu dia
125 a dia.

126 **I des d'aquest servei, feu alguna actuació sobre polítiques públiques?**

127 Pots trobar coses generals i coses més concretes com el projecte "Canviem-ho" o el projecte
128 "No callem". La Direcció de Feminismes i LGTBI al final és això; organitzar un conjunt de
129 polítiques que vagin adreçades a l'eliminació de la violència, al foment de l'equitat i la igualtat
130 entre gènere, la promoció de drets, etc.

131 **Els homes venen derivats d'un altre servei o venen directament aquí?**

132 És un servei voluntari i per tant poden venir per iniciativa pròpia, però també hi ha altres serveis
133 que et poden avisar de que han detectat un cas i l'home està disposat a venir, fem un treball de
134 coordinació i fan una derivació.

135 **El tractament o procediment que seguiu amb l'home quin és?**

136 És un tractament llarg que pot durar... Amb una fase d'acollida, on es tracta la motivació,
137 identificació de les violències exercides. Després la part més de tractament, si li vols dir
138 d'aquesta manera, és un treball psicoeducatiu, grupal amb 32 sessions, on es treballa la
139 identificació, reconeixement, responsabilització de la violència, històries de vida personal,
140 sexualitat, etc., és un conjunt de coses dimensionals a l'hora de construir i d'exercir la violència.
141 I una fase de seguiment que és quan acaba la part de tractament que té com a objectiu principal
142 valorar els aprenentatges i els canvis assolits mitjançant el tractament grupal. I la part de
143 tancament quan ja es valora que el procés en aquest servei s'ha acabat.

144 **Després del tancament hi ha un seguiment?**

145 Sí, un seguiment que dura al voltant de dos anys.

146 **I també l'home es pot desvincular quan vulgui**

147 Sí, clar. Pot ser que una persona faci una demanda en la primera fase informativa i d'acollida i
148 valori que no. Altre gent arrenca, es tanteja el tractament, li va bé i creu que la seva situació ha
149 millorat i que ja no ho necessita i es desvincula.

150 **Bé, llavors ja hauríem acabat perquè tots els altres dubtes que tenia eren sobre la violència
151 institucional i ja m'has dit que pot ser no ets el més idoni per resoldre aquests tipus de
152 qüestions.**

153 Clar, si vols parlar sobre violència institucional has de parlar amb el SARA, on hi trobaràs un relat
154 més proper i més acurat del paper que es realitza quan es fa l'abordatge de l'accés als recursos,
155 la revictimització, del que implica un procés judicial per aquestes dones, del que significa la
156 reinserció laboral...

157 Clar, nosaltres ens dediquem diguéssim a l'altra part que en tot cas no hi ha una victimització
158 institucional... El que hi ha és un procediment delictiu portat pels jutjats, que ho poden viure
159 millor o pitjor... Però no ho posaria dins d'una violència institucional. Per exemple el ser vist com
160 un maltractador, l'etiqueta de maltractador que té una càrrega que moltes vegades dificulta la
161 identificació d'aquesta violència. Però clar és que això forma part d'una realitat que és objectiva;
162 si has exercit o exerceixes violència en definitiva tens uns aspectes que has de treballar, no?
163 Llavors clar, això està tipificat en el codi penal i...

164 **Bé, un altre tema que té a veure amb la violència institucional són els estereotips que tenen
165 els operadors jurídics. Dins d'aquests estereotips per exemple podem trobar el de la violència,
166 és a dir, es pensa que la violència masclista és aquella que deixa marca, es minimitza molt la**

violència que pateixen les dones, fins i tot es naturalitza i també es converteixen les violències greus en conflictes de parella..

Hi ha una diferenciació de marcs jurídics; la llei estatal parla de violències en l'àmbit de parella i la llei catalana parla de violències masclistes. Per tant, si es fa un judici amb claus de violència masclista, trobes un discurs sobre si hi ha una relació de parella o d'afinitat, però nosaltres treballem sobre les violències masclistes, per tant incorporem que no necessàriament hi ha la relació de parella. Bueno, són dues perspectives diferents. Per tant, la violència de parella, els jutjats de violència de dona fan l'abordatge majoritàriament de les violències que es donen en l'àmbit de parella. Per tant, les agressions sexuals, violacions... es porten des d'un altre jutjat però des del punt de vista de la llei catalana, que és la del dret de les dones d'erradicar la violència masclista, que és del 2008 i llavors et parla de diferents àmbits, de diferents tipus de violència, defineix què és la violència masclista. I l'altra et defineix la violència de gènere en l'àmbit de parella.

Clar, la llei catalana té un abordatge molt més ampli no? Perquè la violència contra les dones no és només aquella violència que es dona en l'àmbit de la parella.

Exacte, crec que la llei catalana la defineix com aquelles violències que s'exerceixen dins d'un marc de relacions desiguals i de poder en la qual es produeixen una sèrie de desigualtats i d'agregues entre els homes i les dones. I aquestes violències es poden donar tant en l'àmbit públic com en el privat, es poden donar entorns socials, laborals, en l'àmbit de la parella, en l'àmbit familiar... Per tant hi entrarien aquelles conductes homofòbiques, d'assetjament laboral, assetjament en l'espai públic, les violències en l'àmbit de la parella però també les que es donen en l'àmbit familiar.

I la violència de gènere descriu aquelles violències que es donen en l'àmbit de la parella o anàlogues.

És a dir, una és una ampliació de l'altra.

També, un cas de victimització secundària seria el cas de les condemnes mútues. També es denuncia a la dona per defensar-se.

És a dir, el que es coneix com violència creuada. Es diu que una violència és causant de l'altra i es van retroalimentant per això se'n diuen violències creuades. En aquest cas clar, una cosa és una cosa i una altra és la violència masclista. Però en aquests casos s'ha d'analitzar si aquesta violència creuada és real, en quins contextos es donen.

La violència masclista al final és la violència més majoritària. Després cada cas té les seves particularitats, però al final hi ha una base empírica i objectiva de dades. Per exemple, em sembla que no s'ha produït cap violació a un home, o quasi totes les agressions o homicidis que es donen per violència masclista són de homes cap a dones, no ho sé... un 99%, i aquests casos del 1% s'han de veure en quins marcs i com s'han donat. Però no sé exactament com es gestiona des dels jutjats.

I en aquest servei t'has trobat amb algun cas així?

Sí, però nosaltres no partim de la base d'una violència creuada. Diguem que analitzem quin és el sistema relacional, en què es basa; el control, les creences... i que estan en l'origen de totes les agressions i després cada un parteix d'un punt. Però nosaltres no treballem amb violències creuades més enllà de la discussió que té.

No hi treballem perquè el nostre encàrrec és l'eliminació de les violències masclistes. Després hi haurà casos i casos.. Això els mossos també ho diuen molt; "es que jo hi vaig i després ens trobem que...". I clar, bueno, això està bé, és una fotografia original, però després quan fas l'anàlisi i fas la valoració vas veient com s'origenen, en base a què, quin és el sistema de creences que està sustentant aquest marc relacional... i vas veient.

I a vosaltres se us demanen informes si s'està produint un judici?

Sí, els informes d'ofici, els que et demana fiscalia, un jutge o una direcció general d'infància.

I us ho trobeu molt?

Sí, clar, perquè està estipulat així. Quan es té constància d'un episodi de violència masclista on hi ha infants s'han de fer les comunicacions pertinents als serveis per que explorin. Això la llei d'infància també ho regula. Qualsevol situació de maltractament és una situació de risc i per tant s'ha d'estudiar.

Un altre element de la violència institucional seria la impunitat que es produeix cap al denunciador. Per exemple, només un 36% dels denunciats acaben amb condemna, un 30 en sobreseïment i un 33 en absolució. Llavors, a part d'això hi ha moltes dones que no denuncien.

El Servei d'Atenció a Homes, com que és voluntari, en un context comunitari, és a dir, que som un servei de ciutat, no un servei especialista, el 60% venen sense denúncia i el 40% tenen una denúncia i que acabin en condemna, dels que tenen denúncia acaben un 50%. És a dir, condemnats potser en tenim un 30%, però més o menys eh, ho estic dient de cap. El que sí que és segur és que un 60% venen sense denúncia. I els casos que venen d'ofici òbviament hi ha una denúncia o hi ha una actuació policial pel mig.

I els homes que venen sense haver estat denunciats, com s'adonen de que necessiten venir aquí?

Hi ha moltes realitats. Però si em diguessis; defineix quina seria una manera de definir de com venen aquests homes d'una manera concisa, jo crec que molts venen perquè els han orientat o adreçat de que aquesta realitat de que estan exercint violència masclista, ells creuen potser que no ho fan, i venen simplement a parlar amb un professional i poder veure si realment això que els hi diuen és violència masclista o no.

Després una altra opció és que visquin en situació de parella i la parella els hi diu que es posin les piles o... És a dir, hi ha una motivació externa que ve de l'entorn, on ja els hi assenyalen que necessiten suport perquè estan exercint una violència. Tot i que ells no venen amb aquest nom, venen amb una identificació i un reconeixement molt baix al servei. I a partir d'aquí hi treballem. L'entorn que els orienta pot ser des de professionals, fins a la policia...

Majoritàriament hi ha una situació en la qual connecten que necessiten suport, no identifiquen que hagin exercit violència masclista però sí que identifiquen que hi ha una situació o conflicte amb la parella o amb persones del seu entorn. Per tant venen al servei a agafar informació i a saber què és el que els hi està passant i què és el que hi ha.

Vale, i quants homes venen, teniu dades?

Sí, i tant. Tenim tres programes: el de joves, el de pares i el de homes, que és el de parella. Al 2018 han sigut 216 homes, 51 pares i 21 joves, un total de quasi uns 300 homes.

I teniu algun percentatge de quants acaben el procediment?

Clar, els tractaments tenen un període, pot ser que vinguin i després no puguin accedir al grup. Però al any 2018 van accedir entre uns 60 i uns 70 homes de 288, en els diferents programes. Llavors d'aquests 70 que inicien el tractament, l'acaben uns 55. És a dir, de tot el volum d'homes que atenem, molt pocs són capaços de sostenir. També és un procés bastant llarg, estem parlant de 9 mesos, és una entrevista setmanal durant 32 sessions. Estem parlant de tractaments que estan valorats i avaluats i que tenen eficàcia, però són llargs... Sostenir un procés d'aquests has de tenir una gran implicació, motivació... Després també per temes d'horaris entren altres variables. Cada servei pot replicar d'una determinada manera la violència, o cada servei no està replicant la violència però la suma de tot el procés fa que hi hagi violència institucional.

Potser si ho analitzes des del punt de vista de la justícia pots trobar que alguns elements no forcen violència institucional però agregat a tot el procés que porta la persona sí que es produeix. És molt complex.

Clar, nosaltres com a SAH, fem intervenció terapèutica als homes, no fem violència institucional. I com quan estem atenent a les parelles fem una intervenció molt acurada, molt dirigida a uns objectius que no tenen que veure amb remoure ni fer cap tipus de tractament, doncs tampoc fem temes de revictimització ni res.

Entrevista treballadora social:

1 Amb tot això veus com a nivell legal depenem dels advocats i jutges que ens representin moltes
2 vegades, malauradament.

3 **Des del teu punt de vista es dona violència institucional en els casos d'atenció a les dones**
4 **víctimes de violència?**

5 M'agradaria pensar que no, però malauradament no hi ha uns protocols fermes que et diguin:
6 "davant d'aquest actuació s'ha de fer..." o si els hi ha, com que depenen de la regulació del
7 professional que rep a aquella persona i no tothom té la mateixa habilitat, la mateixa formació i
8 la mateixa sensibilització; no tothom atén a aquella persona de la mateixa manera. Què vol dir
9 això? que pots estar jutjant sense ser jutge, emetent judicis de valor, de si és possible, si no és
10 possible, si ha passat o si no ha passat, si allò s'ho està inventant o no s'ho està inventant, en
11 base al que tu creguis que t'està relatant aquella noia... Doncs sí, clar que es pot donar, depèn
12 de la persona que atengui a la noia, depèn del tipus d'espera que tu li facis en aquella persona
13 també. Depèn de si li estàs donant accessibilitat o no a que comenci la seva ruta cap a la
14 denúncia, cap al judici o cap a sortir de casa o cap a on sigui. No és fàcil. I a més, quan nosaltres
15 mateixos, els funcionaris, o la gent que treballa a l'administració, els professionals, veiem que
16 no és fàcil el camí que tenen per córrer i tu els hi estàs dient "No serà fàcil", només amb el to de
17 veu amb que li estiguis parlant a aquella persona, pots estar condemnant a aquella persona,
18 quan li dius que no és fàcil, ella què deu pensar? "No em creuran, perquè aquest ja m'està dient
19 que no em creuran, m'estan dient el mateix que m'ha dit l'altre a casa; "no vagis perquè no et
20 creuran, perquè tu t'ho has buscat, tu m'has incitat"...". És molt difícil.

21 Al SIAD de Terrassa pots trobar advocats, que és el Servei Immediat d'Atenció a les Dones, que
22 d'immediat té poc, perquè jo vaig trucar una vegada al de Rubí i em van dir que tenien 3 mesos
23 de llista d'espera perquè la psicòloga m'atengués a una dona maltractada.

24 Si no se'ls hi posa fàcil l'accés, quan elles hi van exposant que "es volen separar", que "volen una
25 hora perquè es volen separar", depèn del professional que t'agafi en el SIAD, hi ha una hora per
26 la psicòloga, una hora per l'advocada i una hora per la treballadora social, a lo millor una té tres
27 mesos de llista d'espera, l'altra dos i l'altra un mes, per exemple. Si el que et demanen és una
28 consulta amb l'advocada perquè es vol separar i la persona que està rebent la trucada està fent
29 18.000 coses a la vegada l'únic que farà és donar-li hora per dintre de dos mesos quan l'advocada
30 et pot donar cita. En canvi, la dona, el que està demanant és "SOS, m'acaba de fotre una pallissa,
31 tinc els nens aquí al davant". La dona en aquell moment només sap que es vol separar i vol
32 marxar d'allà, no pensa en anar a denunciar, en posar-se en contacte amb els mossos, amb
33 l'hospital o amb el que sigui, l'únic que pensen és que es volen separar i volen marxar. "Bueno,
34 doncs vostè esperarà dos mesos per tenir una visita". Si això, per a tu això és maltractament
35 institucional, doncs sí que hi és.

36 Aquí la gent hauria de tenir "la alfombra roja" per dir; "necessito, vull, estic" a algú que sàpigués,
37 que tingués la formació i la sensibilització per fer una pregunta ràpida per tal de detectar si
38 aquella persona el que t'està dient realment és: a casa tinc una situació de violència, i com que
39 a casa tinc una situació de violència, necessito ajuda ja.

40 **Coneixes algun exemple, és a dir, algun cas de violència institucional que tu hagi vist?**

41 Pot ser ara la llei ha canviat, i els menors se'ls protegeix també com a víctimes directes de
42 violència masclista, però abans no era així.

43 Un dels primers casos que vaig tenir a Urgències del CAP de Rubí va ser quan va venir una dona
44 amb un atac d'ansietat i amb una foto. El marit li havia posat a la cuina una corda penjada, en
45 forma de soga i li va dir: "cuando vengas, te voy a matar", era una dona que ja ha portat molt
46 tema de maltractament. Aquesta dona va acabar a urgències amb un atac de pànic, d'ansietat,
47 vam articular, se'n va anar a una casa d'acollida amb dos nanos, bueno, a una casa d'emergència,
48 que és diferent a una casa d'acollida. Ho vam articular tot, aquest pare també era un pare
49 maltractador, aquest pare deia al seu psicòleg als informes que van anar al judici que quan el
50 nano no volia menjar li fotia al cap al plat de la sopa, per exemple, i era un nano que en aquell
51 llavors debia tenir uns set o vuit anys, que deu anys després mel vaig trobar a urgències
52 perquè havia pegat a la novia.

53 Doncs la dona va anar a judici ràpid i el jutge va decretar que sí a una ordre d'allunyament contra
54 la dona. Però també va dir, que en aquell mateix judici, els nens que tenien pànic al seu pare,
55 que es pixaven només de sentir parlar del pare, se'n anaven una estona amb el pare, a veure'l,
56 perquè el pare tenia el seu dret parental i com que no havia perdut la pàtria potestat, el pare
57 tenia dret a estar amb els nens.

58 Ara m'ha vingut aquest cas a la ment. Els altres que hem seguit no han estat tant "heavys".
59 Aquell em va captar perquè em vaig sentir tant impotent i tant cabrejada... Penses; després de
60 tot el que hem lluitat, de tots els informes que hem aportat, tot, que em vingui aquest jutge
61 dient-me que aquest pare té dret a estar amb aquests nens quan és que els nens es piken només
62 de sentir la veu del pare...

63 Ja et dic, deu anys després, aquests nen vivia amb el pare, bàsicament perquè li deixava fer de
64 tot, la mare ja no vivia amb ell i va ser qui va venir a urgències amb la noia, perquè va haver-hi
65 una retirada i bueno.. va haver-hi una història amb aquest nen que encara era menor llavors.. I
66 agressor.

67 Ara m'estic enracordant... La DGAIA va fer una retirada d'aquell menor, que llavors estava amb
68 el pare i la nit abans havia pegat a la parella. Així que va ser un "caldo de cultivo" de dir, hòstia,
69 a lo millor aquell dia, en aquell moment, si haguéssim separat d'alguna manera... Però com que
70 preval el dret del pare a ser pare... Si això s'hagués fet d'una altra manera, possiblement deu
71 anys després no ens haguéssim trobat amb aquesta sensació d'impotència i amb aquella mare
72 destrossada una altra vegada.

73 Els altres casos, si recordo violència institucional... no. El que t'he explicat n'és un clar.
74 Saps què estic pensant també? Ara estic pensant en l'àmbit sanitari. No estan ben formats. què
75 passa quan tu vas a un servei d'urgències perquè t'han apallissat, perquè hi ha hagut una
76 agressió física, ja no et dic de psicològica perquè és molt difícil de poder veure, i el metge no et
77 fa un bon part de lesions?

78 **Com pot passar això?**

79 Doncs que vas al metge i et diu, vale, té un blau a no sé on. Pensa que el que escriu el metge és
80 el que dirà el jutjat. El jutge, el forense, es llegirà això, si diu que tens una esgarrapada i després

l'home diu que va caure ella i el metge no li ha fet tot detallat i li ha dit si pot ser o no compatible amb que t'agafin... No és el mateix que digui "blaus al braç" que posi "quatre blaus compatibles amb una agafada". O sigui que estàs venuda al que un professional estigui posant en un informe, malauradament. I per mi, això també és un maltractament institucional.

Totalment. Vale, bueno això ja ho hem comentat, però a per qui es duta a terme i a què es deguda aquesta violència institucional?

A la manca de formació i a la manca de sensibilitat. I perquè nosaltres mateixes vivim en una societat masclista, i ho tenim assumit d'aquesta manera, que això és així perquè ha de ser-ho.

I de quina forma creus que s'hauria de recollir aquesta violència en la nostra legislació?

Està penat. Si no dones auxili... Bueno no, està penat en el tema dels menors, de la infància, de la dona no. Però que també és una "arma de doble filo", jo entenc que no estigui legislat.

Per què?

Perquè si jo sóc coneixedora, jo he d'actuar. Amb el tema de la dona, si tu ets coneixedora d'un maltractament has d'actuar, això és el que diu la llei. Però tu saps que, depèn del que tu facis com a professional... T'ho explicaré amb un altre exemple, així ho entendràs bé.

Ens truquen uns fills i ens diuen... Era una senyora gran eh, que pot ser tenia uns 70-80 anys. Els fills, que vivien al pis de dalt, ens diuen ; me mare està marcadíssima, veniu. I me'n vaig anar amb una doctora al domicili. L'home l'havia atutinat, o sigui estava apallissada. La vam atendre, vam parlar amb ella, però ella no volia res. Però nosaltres vam actuar d'ofici, vam posar denúncia, vam enviar tot al jutjat, el jutjat va anar, la policia va anar i al endemà estaven citats. La dona va retirar la denúncia; *"es mi marido de toda la vida y no voy a hacer nada"*. Això la propera vegada t'ho fa pensar, saps? I molta gent tira la tovallola i diu *"doncs ja no ho faig més"*, però sí que ho hem de continuar fent, perquè arribarà un dia que aquesta dona... O potser no perquè ja tenia 80 i pico anys, ja no sé el que va passar amb aquesta senyora. Però moltes vegades ens passa això, tu fas tot el que pots i poses tot de la teva part i després la dona es tira enrere. Que es tiri enrere la dona a mi m'és igual, el que em fa por són les conseqüències que pugui tenir. El maltractador; *"es que ellos me han denunciado por tu culpa"*, i que a sobre la culpabilitat a ella una altra vegada per una cosa que he fet jo, de posar-li una denúncia, d'enviar-li la policia a casa...

El fet de que la dona retiri la denúncia també és derivat de la violència que s'està exercint cap a aquesta dona, no? O sigui, es troba dintre del cicle de la violència. Això també s'hauria de tenir en compte d'alguna manera, no?

Clar, tu quan estàs dintre d'aquesta lluna de mel no ho veus, tot el contrari, et poses del costat d'ell. Quanta gent et diu; "en una relació de parella no t'hi fiquis, perquè sortiràs perdent", encara que sigui la teva millor amiga. Tornarà amb ell i et deixarà a tu. I a sobre et deixarà com a "la dolenta que volia que jo deixés el meu marit, pobret, que va tenir un mal dia".

Exacte. Però vull dir... Realment no es té en compte que passa això, no?

Sí que es té en compte, però no pots jugar contra això i legislar això no... Està legislat, tu davant d'una agressió tens l'obligació de denunciar. L'obligació existeix, el que passa és que també s'hauria de posar la llei de que cadascú dels professionals hauria de tenir una sèrie de

competències i que, si tu, aquelles competències no les portes a terme com les has de portar et podria caure... saps?

Maltractadors hi ha tot arreu, pot ser tant un cap de la banca, com pot ser un metge, com pot ser un mestre, com pot ser un cura, de sacerdot pot ser qualsevol. Llavors, imagina't que vas a un CAP, a un ambulatori o a un servei d'urgències i aquella persona que t'atén et diu; "Això és una discussió de parella, ni li faci vostè cas, torni cap a casa i faci les paus amb el seu marit". La ha atès, com a molt li ha donat dues pastilletes per que es relaxi i com que tampoc hi ha moltes contusions... "vagi vostè a fer les paus". Aquí no hi ha denúncia i no hi ha res. Però aquella la nit aquella senyora es mor. Però com que no hi havia denúncia i no hi havia res ningú sabia res no? Com que ningú sabia? Clar que sabia! Algú sabia.

O què passa amb aquella dona que està anant al seu metge cada setmana amb migranyes, vòmits, amb "no sé què em passa, em marejo...". I el metge "ah doncs pot ser de l'oida, pot ser d'ansietat, pot ser de no sé què..." i no li fa la pregunta; "I com està vostè a casa?". I aquesta senyora s'acaba tirant de dalt a baix, o l'acaba tirant el marit; s'ha mort per violència de gènere i ningú sabia res. Mentida. Algú podia haver detectat alguna cosa. Això és violència institucional, no? La omissió, el tancar els ulls. Perquè "Si obro els ulls i veig, haig d'escriure, i si escric haig de denunciar, si denuncio haig d'anar a judici, si vaig a judici haig d'anar amb ella i amb ell i probablement ella s'enfadi perquè jo estigui allà o ell buf! I a demés sóc mare de dos nens i me'l trobaré al carrer. Tot això et fa pensar.

Ara et diré una cosa que no té res a veure.

Jo vaig fer una vegada una retirada d'un menor, una nena que va venir perquè el pare l'havia pegat. Per ell era la manera d'educar a la nena, a la seva cultura a les nenes se les pegava amb el cinturó, se les pegava... Aquella nena venia marcada, no volia tornar a casa. Aquella nena va entrar a les onze i mitja a l'ambulatori, ens la portaven des de l'escola, i se'n va anar a les deu de la nit a un centre. Va fer la sortida de l'ambulatori, va venir el pare, vam parlar amb ell i es va fer la retirada. Jo vaig sortir per la porta d'urgències i ell no em va veure. Però després de quatre, cinc o sis mesos jo me'l vaig trobar aquí al Parc Vallès un dia que anava amb els meus fills. Em van entrar cagaleres, vaig tremolar, sort que anava amb el meu home, però es que no em sortia res, només vaig poder agafar els meus fills i posar-me a córrer. Mira, t'ho estic explicant i ja m'estic posant tensa. La sort que jo tenia es que jo treballava a un municipi que no era el meu, però imaginat que això et passa en el teu municipi, llavors la possibilitat de que te'l trobis no és d'una vegada, sinó que és molt més possible. Vull dir, et fa pensar en aquestes coses, de dir "és maltracte? Sí, però també és protecció cap a..." És molt fort el que t'estic dient eh... I entenc que a molta gent li tiri cap enrere. No sé, penses "què m'hagués passat?", pot ser hagués sigut diferent si hagués sigut un tema de violència masclista... Bueno no, m'hagués acollonit igualment, ho retiro, si me'l trobés també m'acollonaria.

Com es podria prevenir la violència institucional?

Jo crec que s'haurien de fer processos, protocols, rutes... temporalitzant; dient, davant d'aquesta situació en un termini de... Igual que en el tema de la infància està tot molt protocol·litzat, en el tema de la dona també s'hauria de protocol·litzar. Si una dona diu, automàticament una de les primeres preguntes, per exemple en el metge, hauria de ser "Com

162 són les seves relacions de família, de parella?”, aquesta pregunta hauria de ser igual que la de
163 quant pesa, per poder detectar.

164 Vam fer un estudi fa 6 o 7 anys amb dones majors de 65 anys. Els hi vam passar una enquesta i
165 sortia una 29% de dones que verbalitzaven que havien patit violència, és a dir, elles afirmaven
166 que en algun moment de la seva vida havien patit violència de gènere pel seu home, per la seva
167 parella. Estem parlant que 3 de cada 7 persones eren capaces d’explicar-te... I em va saber molt
168 greu, perquè jo que pensava que sabia molt dels maltractes, que era una experta, que estava en
169 el protocol de maltractaments del municipi, que jo era la “puta crack” dels maltractaments, va
170 haver-hi una senyora que jo la coneixia, bueno, que pensava que la coneixia tant bé, perquè
171 havia portat la seva tieta, a la seva veïna... Ella vivia amb el seu home i quan jo li vaig preguntar
172 per això a l’hora de fer l’estudi, em va explicar tota la història que hi havia a casa seva. A arrel
173 d’això es va acabar separant, però mai ho havia explicat, la única que ho sabia era la veïna. Però
174 mai m’havia dit res, jo pensava que la coneixia, però jo mai li havia preguntat per ella, ella
175 sempre venia perquè es dedicava a cuidar a la resta del món, i pobreta estava tocada perquè
176 havia de cuidar molt, però és que, a sobre, ella també patia a casa. I jo no li havia preguntat, jo
177 que era la que... Representa que quan hi havia alguna història al ambulatori em preguntaven a
178 mi, perquè era l’experta, entre cometes, i jo no ho havia fet. Apa, “ya tienes para despellejarme!”

179 **No home, és que clar, moltes vegades no se’t passa pel cap, no? que una persona en concret**
180 **pugui estar patint una situació de violència, no?**

181 No. I més això, dones que porten amb el seu home tant de temps.

182 **Clar, pot ser també han viscut en una cultura...**

183 Totalment diferent, sí.

184 **Molt més masclista que ara...**

185 Teníem una iaia que quan l’home s’enfadava, ella per no sentir-lo i perquè es posava molt
186 nerviosa, es tancava al lavabo o baixava a baix al pàrquing i dormia allà, no hi havia cadires ni llit
187 ni res, i t’estic parlant d’una senyora de vuitanta i pico d’anys. Patia situació de violència.
188 Treballa tú això, és molt difícil. Es necessita gent amb les idees molt clares, amb molt sensibilitat.
189 **Vale, llavors la prevenció seria amb aquests protocols**
190 Crear protocols i temporalitzar-los, dir, d’aquí a aquí no poden passar dos mesos. O si han de
191 passar dos mesos perquè hi ha aquesta llista d’espera, algú ha de filtrar. Hi ha d’haver una
192 primera persona que et faci 4 preguntes i que sàpiga llegir el que està dient la dona.

193 **I en els judicis també passa això? Que pots estar molt temps esperant**

194 Ara ha canviat, hi ha els judicis ràpids, hi ha un jutjat que tracta només temes de violència de
195 gènere.

196 **Les persones implicades en el procés de la denúncia, tant policies, advocats, jutges... Entenen**
197 **les particularitats de la violència masclista?**

198 No. Ara estic pensant en les pel·lícules Disney, en les polítiques... I vivim en una societat masclista,
199 en la que amb sort vindrà un príncep i et rescatés de set “enanos” als que els hi estàs rentant la
200 roba. Doncs, què t’he de dir? Que segurament sí que hi haurà gent molt més formada, aquí per
201 exemple a Terrassa, a nivell de cossos de seguretat, hi ha departament d’atenció a la víctima
202 que, tot i que també hi ha homes, majoritàriament l’estan portant dones, són mosses que estan

203 molt formades, súper sensibilitzades, tu les veus parlant amb aquestes. Darrera hi ha una
204 formació de psicologia, o hi ha mil formacions encara que no siguin reglades.

205 **Clar, llavors tothom hauria d’estar tant format, no?**

206 Et posaré un exemple. Una vegada el que ens va passar és que ens van trucar, hi havia una dona
207 que volia denunciar, però li feia pànic sortir de l’ambulatori perquè pensava que la parella podia
208 estar allà al costat, perquè sabia on havia anat, ell sabia que havia anat a urgències, de urgències
209 havia d’anar a posar la denúncia, però ella no es volia moure d’allà, li feia por. Vam trucar als
210 cossos de seguretat, no et diré a qui vam trucar, a un dels cossos de seguretat, dóna igual quins.
211 I vam dir-lis si la podien venir a buscar per acompanyar-la a posar la denúncia i la resposta del
212 que ens va agafar la trucada va ser, “Yo no soy un taxi”. Vam penjar i vam trucar a un altre cos
213 de seguretat explicant la situació de la dona i la seva resposta va ser “en 10 minuts estem allà”.
214 Llavors de què depèn, de la bona voluntat del professional? No podem deixar el tema de la
215 violència de gènere amb la bona voluntat del professional. És, davant de trucada d’una possible
216 violència, perds el cul, i si en aquell moment tu estàs desactivant una bomba, doncs aquella
217 persona es queda a urgències 14 hores si fa falta, fins que no la pugueu venir a recollir, però
218 donem-li mesures de protecció alternatives, i no em contestis “jo no sóc un taxi”.

219 Llavors, si això està protocol·litzat, que davant d’aquesta situació hi ha tot aquest ventall i la gent
220 ha d’estar...

221 I això ja et dic, uns ens van contestar malament perquè aquell va ser el paio en ens va agafar el
222 telèfon i va contestar d’aquesta manera i l’altre en dos minuts ens va dir “ya estamos allí”. Vull
223 dir, n’estic segura que si en comptes d’aquell, hagués estat el seu company, m’hagués dit “sí, ja
224 vinc”.

225 Després, la teva tieta la va liar, va trucar i els va dir que això no tornava a passar. Van venir i li
226 van demanar disculpes i li van dir que no tornaria a passar. El fet és que no hauria d’haver passat,
227 però va passar. I si jo en aquell moment no tingués una jefa que s’hagués plantat i hagués dit
228 “esto no vuelve a pasar” i no els hagués trucat ni els hagués fet venir i hagués dit “bueno, no
229 vamos a poner ahora a enfrentarnos con ellos”, hagués tornat a passar.

230 ELEMENTS DE LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL

231 **- Impunitat cap al denunciat.**

232 Lo de la impunitat deixem-ho entre cometes, perquè molta gent, i molts cossos de seguretat ho
233 tenen molt clar, davant de la denúncia de “això ha passat d’aquesta manera” i és algo que es
234 pot arribar a constatar, a aquesta persona la detenen immediatament, 24h cuartelillo i a
235 l’endemà judici ràpid. O sigui que depèn del cas.

236 **Però aquí també entra el judici, si hi ha proves, si no hi ha proves...**

237 I si s’ha fet un bon informe, si no hi ha un bon informe. Per exemple el tema dels blaus, els blaus
238 duren, canvien de color, això ho sap la gent que treballa a salut, això ho saben els forenses, però
239 els jutges no ho saben i els advocats alguns sí i alguns no. I tu no saps si aquell blau és realment
240 d’aquella baralla d’ahir o de fa no sé quants dies, i poden jugar amb aquestes coses. El metge ha
241 de ser qui digui “això és compatible, amb una violència o no”.

242 **I en el cas de la violència psicològica, aportar proves és més difícil, no?**

S'ha de treballar d'una altra manera amb la dona, quin és l'objectiu? Perquè un paio no entrarà mai a la presó per violència psicològica, perquè és la meua paraula contra la teua, és molt difícil que es pugui demostrar això.

I amb informes psicològics?

Jo no ho he vist mai i porto 20 anys de professió. Que no ho hagi vist mai no vol dir que no existeixi eh, però jo no ho he vist mai. Llavors potser el que tu vols no és buscar la presó o la denúncia del culpable perquè es separin, sinó que has de tallar el vincle d'enganxe que tinguin aquesta senyora amb aquest home i poder treballar perquè se'n vagi, perquè surti.

I treballar amb l'home?

Bueno, no sé. Mira, em sembla que a Terrassa no s'està treballant amb els homes, hi havia una associació a Barcelona que va deixar d'existir, amb això t'ho dic tot.

Clar, perquè al ser voluntari pot ser no hi anava ningú, no? Jo vaig anar al parlar amb les de SAH i el noi em va dir que els homes no anaven allà dient "mira, es que estic exercint violència de gènere" saps? Hi van exposant que tenen un problema a casa. I una altra dada que també em va sobtar va ser que l'any 2018 van anar-hi 270 homes però que acabessin tractament van ser 50, perquè tenen un tractament de 9 mesos. Clar, com és voluntari ningú els pot obligar a quedar-se allà.

Bueno, a més de que sigui voluntari, és que em sobta que siguin 50 persones eh, per mi és molt, tu dius "només 50", però per mi seria un èxit. Dels casos que jo he atès, he après una cosa; "la cabra siempre tira al monte".

Igual que sé de gent que ha sortit del alcohol, gent que ha sortit de les drogues, gent que ha sortit del tabac, gent que ha sortit d'aquí no n'he vist.

També t'he de dir que durant tots els meus anys de treball he vist només dos casos inversos, dos casos de violència contra l'home.

I aquests casos han sigut molt diferents als casos de violència contra la dona?

En aquests casos no, en aquests casos és com si en el meu cap, tot allò que era la dona li passés al home i tot allò era l'home li passés a la dona. A més el primer cas que vaig tenir era un cas que la senyora era alcohòlica i el senyor era submís, deia que estava bojament enamorat de la seva dona i la dona li fotia... A urgències va acabar l'home d'una pallissa de la dona i ell no s'hi havia tornat, que si s'hagués tornat, otro gallo cantaría. Ell deia "pobrecita mi mujer...".

Bueno, però és un altre tipus de violència, no és violència masclista.

Bueno, el que deïem abans, que en molts casos es suspèn la condemna perquè la dona s'acull al dret de no declarar contra un familiar.

O s'acull o directament retira la denúncia o no es presenta el dia del judici.

I això, com hem dit abans, és degut al cicle de la violència.

Probablement. O a això o a que veuen que després ho tenen malament quan surti d'allà, perquè els maltractadors són gent que moltes vegades intenten separar a la dona del seu nucli de referència, les absorbeixen, deixen de tenir amigues, deixen de tenir relacions amb la família, deixen de tenir feina... I separat amb una mà davant i una altra darrera quan l'altre t'està dient "com tú no treballes, com que no tens res i jo sí, em quedaré amb els nens. No tens casa, et trauré els nens..." Clar, surt d'allà... No ho tenen gens fàcil.

Clar, aquí hi hauria d'haver una sèrie d'ajudes cap a la dona, no? Que ja n'hi ha però...

Hi hauria d'haver una sèrie d'ajudes reals.

Sí, perquè a la llei està recollit que s'ha de donar unes ajudes econòmiques, etc., no?

Sí, tot, hi ha molt recull a la llei, sí, però què és lo real? Quines són aquestes ajudes? Quines són les quanties? Digues-li a una dona que porta al nen a una escola, el porta al menjador i no sé què... que a partir d'ara viurà amb 400€ o amb 426€. Amb aquests diners quin lloguer t'agafes? **Cap ni un.**

Perquè resulta que aquell pis està a nom d'ell i que tu no tens res perquè "ya lo ha hecho él bien todo".

No és fàcil. I amb 426€ agafa't un lloguer i menja...

Clar, aquí també entrariem en els obstacles per prendre la decisió de denunciar.

I tot això probablement deriva d'una violència econòmica, d'un maltractament econòmic.

El fet de deixar de treballar...

De deixar de tenir relacions, de sentir-te una inútil, perquè et fan sentir una inútil... "Si ets una inútil com t'enfrontaràs així al món? Si tu estàs al món gràcies a ell i a que ell t'està traient les castanyes del foc?". No és fàcil per elles...

Vale, després, hi ha dones que no confirmen la seva denúncia. Per tant, s'hauria de permetre identificar altres proves importants, com seria el testimoni de professionals, familiars i amics, institucions com els SIADS o el SARA, no?

Això t'ho explicarà millor la advocada. Però tú sí que pots denunciar, tú et pots plantejar com a denunciante encara que ella no sigui la que denuncia, però si ella ho retira em sembla que no hi ha res a fer.

Ja... Llavors quin sentit té que es pugui fer si no serveix...?

Clar, això és el que t'he dit abans amb el cas de la senyora de 80 i pico d'anys que vam tenir. Que vam anar, estava l'home, la dona i els fills i quan li vam dir i li vam explicar tot... la dona deia que volia estar allà. I a l'endemà va anar a judici perquè els fills la van portar al jutjat, i va tornar a casa, perquè no va voler posar la denúncia. Bueno, però això t'ho explicarà millor la advocada.

Estereotips dels operadors jurídics. Bueno, el que hem dit abans, que la violència es minimitza, es naturalitza...

El que tu dius, "la violència és aquella que deixa marca, si no hi ha marca no hi ha delictes", si no hi ha cos no hi ha delictes, no? doncs el mateix... Malauradament, sí.

Si tu denuncies una violència sexual i no hi ha unes proves, que hi hagi una agressió heavy que la pugui veure un forense... Et poden dir "poden ser relacions sexuals consentides", ja ho has vist amb el tema de "la manada".

Es naturalitza i es minimitza, forma part del què.

El mite de les denúncies falses també és veritat. Però aquí, nosaltres mateixes no ens estem fent un grat favor, perquè hi ha gent que està jugant amb això. Jo crec que davant d'una denúncia, tu com a professional, no t'has de plantejar si allò és fals o no és fals. Tu has d'actuar, després ja serà el jutge, l'advocat o qui sigui, a qui li correspongui qui dictami si allò és o no ho és, però tu com a professional no has de jutjar, com ha possible has d'anar a per totes. Jo he de protegir a la víctima, jo i qualsevol funcionari o qualsevol persona que treballi a l'administració pública, tu no t'has de plantejar si t'estan venent la moto o no, tu has d'actuar com a tal. Perquè encara

326 que algú pugui pensar alguna cosa, i si no és falsa? Sempre sempre has fer alguna cosa, has de
327 deixar les portes obertes, jo crec que sempre has d'actuar.

328 **Vale, i la credibilitat dels testimonis de les dones, que moltes vegades, els jutges...**
329 És que pot ser les formacions també les haurien de començar a fer els jutges, no només els
330 professionals de peu, els de primera instància, sinó també les jutgesses, els jutges... És veritat
331 també que depèn fiscal o del jutge que et trobis...
332 **Clar, pot ser uns sí que tenen perspectiva de gènere però uns altres tenen molts estereotips,**
333 **no?**
334 Exacte, quin lleig, eh? Pensar això... però bueno

335 **En els OBSTACLES PER PRENDRE LA DECISIÓ DE DENUNCIAR hem dit lo de la violència**
336 **econòmica i també hi ha la por a un augment de la violència de l'agressor, les represàlies. I**
337 **també la desconfiança en la protecció del sistema de justícia...**
338 Tu què creus més, en l'esforç de la gent del carrer que pugui fer manifestant-se contra una
339 història, o en un judici...? A mi m'agradaria pensar que el jutge és el que ens defensa, jo penso
340 que estem en un estat de dret, però últimament m'estic donant compte que pixem molt fora de
341 test, i que depèn de la persona que tu tinguis allà davant...
342 **Clar, i aquest obstacle com es podria evitar? El fet que les dones pensin o que no estiguin**
343 **realment protegides...**

344 **O sigui, sempre que hi ha una denúncia, hi ha un judici ràpid?**
345 Si es de violència de gènere sí.
346 **I si és de violència masclista, com per exemple una agressió sexual**
347 **Sí, sí**
348 **Vale, però, després d'aquest judici, l'home pot sortir d'allà tan tranquil, no?**
349 Bueno, després queda emplaçat per un altre judici posterior. Però el decidir si ara mateix va a
350 presó o no, es pot fer ara, ràpid, en 24-48h.

351 **El tema de la victimització secundària, on trobem carències en la formació i la sensibilització**
352 És que tot, fixa't que tota l'estona estem parlant del mateix, amb diferents històries, diferents
353 exemples, amb el que sigui, però estem parlant tota l'estona del mateix, saps?
354 **Sí, llavors, el tema de la victimització secundària, que ja és tornar a victimitzar. Per exemple,**
355 **la falta d'adequació de les estructures processals a les característiques específiques de la**
356 **violència de gènere, deu ser l'exemple del cicle de la violència. El fet que si es retira una**
357 **denúncia, es retira i prou, no passa res. Però clar, això no està ben adequat a les**
358 **característiques específiques de la violència.**
359 És veritat que es retira, però és veritat que sí que sé que es va aconseguir, si no ho sé malament,
360 que allò quedés allà, perquè quan tu veiessis que hi ha 18 causes pel mateix acte, encara que
361 ella hagi retirat la denúncia, el jutge pogués prendre alguna mesura. Això existeix, el que passa
362 és que no sé si realment es duu a terme o no.

Entrevista víctima

Explicació significat violència institucional

Has patit violència institucional?

Sí

Em pots posar algun exemple?

Mira, jo la primera vegada que vaig haver d'anar als jutjats va ser per fer una ratificació de la denúncia, que en teoria, per definició, una ratificació d'una denúncia és anar als jutjats per que et facin preguntes que posin més en context la denúncia que has fet prèviament a la policia.

O sigui, donar detalls?

Això mateix. És per clarificar. El primer pas és posar la denúncia i quan passa als jutjats, el que esta allà se la revisa i s'apunta preguntes que té. Això és una ratificació, no és tornar a explicar el relat, és simplement respondre preguntes i en realitat és algo ràpid.

I aquí, les persones que intervenen són el jutge o jutgessa, la presumpta víctima, la persona que està escrivint i això no ho sé segur, però crec que el fiscal. I ja està, ningú més.

Doncs jo quan vaig arribar allà, em van posar en una sala, amb una jutgessa, la fiscal, una dona que escrivia i amb l'advocada de l'Àlex. Jo en aquell moment encara no tenia advocada, perquè feia tres dies que havia denunciat.

Vale, doncs en aquests casos t'han d'oferir un advocat, no?

Sí, però el tema és que jo ja tenia pensat, tenia claríssim que m'havia de buscar a una advocada però per temps encara no havia pogut, i a part, per definició, m'havien dit que la ratificació de la denúncia era simplement anar a donar més detalls i a respondre preguntes. No m'havien dit ni que estaria l'advocada de l'agressor ni res, saps?

Clar, doncs aquí ens trobem amb una gran falta d'informació cap a tu, se't va privar del dret a correcte informació.

Jo això, més que falta d'informació, m'ho vaig prendre com un engany, perquè no va ser el que em van dir que seria. Llavors, evidentment, l'advocada es va dedicar a fer-me preguntes molt punyents, que jo no sé com...

Com què?

Doncs per exemple em va preguntar la roba que portava, que és la típica pregunta, i si ells havien begut, et fan aquesta pregunta perquè en la justícia civil...

(Hi ha dos tipus de justícia, la penal i la civil. La civil és la del poble, i la penal és més de polítics, guàrdies civils, del estat... Crec que és aquesta la diferència però no estic segura).

Doncs a la justícia civil, el fet de beure alcohol o estar drogat no és un agravant sinó un alleujant crec que es diu. O sigui que, si vas begut o drogat et redueixen la condemna. El que vaig fer jo quan m'ho va preguntar, em vaig saber sortir de la pregunta. La veritat és que van beure, però jo sabia en aquell moment perquè m'estava fent aquesta pregunta i no recordo exactament com vaig respondre però em vaig sortir bé, no li vaig donar la resposta que ella estava buscant.

També em va preguntar si jo havia buscat seduir a l'Àlex. I diria que preguntes així com punyents...

Ah bueno, jo tenia unes marques al braç, símptoma total d'una depressió i d'un estrès post traumàtic, autolesions de les quals em van fer un informe mèdic, perquè això ha de quedar escrit. I em va preguntar perquè m'havia fet aquestes autolesions i això anava perquè l'estratègia que ells volen seguir és que jo en realitat vull cridar l'atenció, que estic pirada, que m'ho estic inventant tot...

I després una altra pregunta que va ser com: "¿no puede ser que este estado de ansiedad en el que tu estabas (després de que passés tot) fuera porque viste discutir al padre de Álex y al agresor?". Clar,

evidentment, no, o sigui, jo estava tenint un atac d'ansietat i estava en xoc perquè m'acabaven de violar.

Bueno, i aquestes van ser les preguntes, van ser 4 o 5, però totes bastant punyents. Però és que a part d'això, no van ser preguntes directes, jo vaig haver d'explicar-ho tot una altra vegada, vaig estar quatre hores allà. A més, jo quan vaig sortir em van dir que m'havia d'esperar, vaig estar una hora esperant-me a la sala d'espera, em vaig creuar... I em van dir que m'havia d'esperar però no em van dir ni perquè m'havia d'esperar, ni què havia de fer, ni quin era el següent pas... Res, o sigui informació nul·la. Doncs, quan estava a la sal d'espera em vaig creuar amb la Marina, que és... oficialment és testimoni, però per mi és còmplice, doncs jo em vaig creuar amb aquella persona, o sigui no van tenir ni la delicadesa de separar-ho, no es van molestar ni en posar-me la hora a mi per exemple a les 10 del matí i a ella a les 5 de la tarda, saps? Això també em va afectar.

I quan em van donar el resultat, espera que et poso en context. Jo a la denúncia vaig demanar dues lleis d'allunyament, una per la Marina, i una per l'Àlex, i quan em van donar el resultat em van dir que estaven denegades, perquè no veien indicis suficients i tal. Llavors vaig dir bueno, vale, però no esperava que em diguéssiu això ara... O sigui, què està passant? I els hi vaig dir, a mi m'han cridat per fer una ratificació de la denúncia, i em van explicar que era això. I la dona que estava a la recepció; "no, no, no, això no és una ratificació, això és pel tema aquest que has posat de la llei d'allunyament, doncs ho havien de resoldre, veure si era possible o no i ja està". O sigui que el que em van fer va ser un judici ràpid, com quan et divorcies i dius "a ver quién se queda con el niño" saps? Pim, pam, un dia. I ja està. Sense advocada. Clar, per això et dic, que jo ho sento com un engany, no com una falta d'informació. No és que em faltés informació, és que no em van dir la veritat.

O sigui, que et van dir que era una ratificació i en realitat era un judici ràpid.

Sí, exacte. I clar, aquesta va ser com la primera gran decepció als dos dies d'haver denunciat.

I encara estàs en processos judicials?

Sí, fa... Jo vaig denunciar al novembre de fa dos anys, és a dir, de 2016, doncs farà dos anys i mig que vaig denunciar i encara no sé si hi haurà judici.

I després del judici ràpid ha hagut alguna cosa?

Bueno, informació nova, però no hi ha hagut com un meeting, per que m'entenguis. O sigui, hi ha tres fases en un procés judicial, la primera és la fase d'instrucció, que és on s'expliquen els dos relats i s'adjunten proves per demostrar que el meu relat és cert, i en el seu cas que el seu relat és cert, que evidentment no ho és però així és com es juga. La segona fase és la fase judicial que és, un cop es tanca la fase d'instrucció i es veu que hi ha suficients indicis de delinqüència, s'envà a judici. I després del judici hi ha la fase penal crec que es diu, o d'execució, que és quan hi ha una condemna. El problema és que hi ha moltes vegades que no es passa de la primera fase, o sigui en la primera fase no veuen prous indicis de perill i arxiven el cas.

O sigui, si no hi ha proves no poden fer res, no?

Això mateix, exacte. Clar, jo llavors porto dos anys i mig en fase d'instrucció i encara no sé si em trucarà un dia la meva advocada i em dirà que s'arxivarà el cas o si hi haurà judici. I a mi qualsevol de les dues coses em fa por. Perquè si m'ha de venir un judici l'hauré de veure i ho hauré d'explicar tot un altre cop i m'hauré de passar.... Si em vaig quatre hores només en el judici ràpid i quatre en la denúncia i després en l'informe mèdic... Tot això, si m'he estat tant de temps explicant-ho, imaginat en un judici, que també intervé la seva versió... O sigui pot ser un judici perfectament de tot un dia. Però també

86 pot ser que em truqui per dir-me que s'arxiva, saps? I que ja està, que aquí s'acaba tot. Clar, o sigui
87 imaginat la cara de tonta que se'm posaria a mi si em diuen que s'arxiva. Dos anys i mig o tres o quatre,
88 ves a saber quan em trucaran... aquí esperant a que passi algo per res.

89 **I quan vas anar a denunciar, allà et vas sentir còmode?**
90 Sí, molt. És que no recordo si vaig denunciar a la policia local o als mossos. No, va ser a la policia, és
91 aquella que està a prop de l'avinguda Matadepera. I la dona va ser super amable, super agradable, o
92 sigui tot molt bé, i em va explicar com aniria tot, em va dir que un cop posés la denúncia, al dia següent
93 o l'altre anirien a casa del noi i que segurament s'estigués un parell de nits o tres al calabós. Llavors
94 aquí ell pot decidir si declarar en aquell mateix moment sense advocat o si esperar-se al dia que jo
95 havia de ratificar la denúncia doncs ell fer el mateix però amb advocat. Ell el que va fer va ser declarar
96 sol i després l'advocada va anar al judici ràpid.

97 **Quan va ser el judici ràpid, la jutgessa suposo que hi va intervenir, vas veure o vas notar que tingués**
98 **algun estereotip?**

99 Bf, pensa que d'això ja fa temps, eh? Però, no recordo el que vaig pensar, però sí que recordo la
100 sensació que tenia. O sigui jo estava atacada en aquell moment, perquè clar, imaginat... I la veia a ella
101 com una tia super intimidant, com que em menjava. I les preguntes que em va fer no eren punyents
102 però sí que la vaig veure com cert pensament de... O sigui no la vaig veure 100% neutral, com hauria
103 de ser una jutgessa, per gestos que feia, per cares... Com, que posí cara de sorpresa, ja és que no és
104 neutral, saps? Llavors, no sé en quin moment va exactament, pel que et dic, perquè no puc recordar
105 tantes coses. Però et poso un exemple, tipo si jo li explicava el relat de fets, en el moment que li vaig
106 dir que vaig anar a casa seva, doncs potser en aquell moment posava cara de sorpresa. I és com, aviam,
107 què té d'estrany que jo vagi a casa d'un tio que en el moment m'ha agradat, saps? O sigui no té res a
108 veure això amb que després em violi, o sigui, què havia de saber jo?

109 **Llavors, tu creus que els jutges o jutgesses tenen una imatge estereotipada d'aquest tipus de**
110 **violència i també de la víctima? O en aquest cas, eh, no em refereixo a tots...**

111 És que en aquest cas sí, però clar, jo, el que té dit, són tres fases i en cada fase hi ha una jutgessa
112 diferent. Llavors clar, jo només he viscut la primera fase i només he viscut un procés judicial. Llavors,
113 et diria que sí però no sé si aquesta resposta estaria una mica contaminada per les notícies que llegeixo,
114 pel que li passa a amigues meves de l'associació... Vull dir, no sé si estaré sent 100% objectiva amb la
115 resposta.

Entrevista psicòloga SARA:

Explicació funcionament SARA

És un servei públic que acull a dones i infants que han patit violència masclista.

Està compost per un equip multidisciplinar per tal de poder assessorar a les dones en tots els àmbits. En concret hi podem trobar treballadores socials, educadores, psicòlogues, una insertora laboral i una advocada.

El circuit d'entrada al SARA és el següent:

- Primer de tot, quan arriba una dona, es valora el risc amb un instrument psicomètric anomenat RBD, el qual s'està intentant que utilitzi tothom, és a dir, aquells professionals que puguin detectar una violència com per exemple els metges quan passen consulta.
- Després s'ofereix el servei d'acollida a les cases d'acollida, com a mesura de protecció. Si la dona accepta, s'ofereix tractament psicològic, assessorament jurídic i inserció laboral, ja que s'identifiquen les necessitats laborals que té la dona. Quan una dona accepta aquest servei ha de deixar d'anar a treballar, per això també se li ofereix un servei d'inserció. En el cas de que tingui fills entra l'ajuda de l'educadora social. En el cas de que la dona no accepti anar a una casa d'acollida s'ofereix atenció ambulatoria, on s'ofereixen espais terapèutics tant per la dona com pels fills.

Cos de l'entrevista

Creu que es dona violència institucional? → Sí

En coneix algun exemple?

Dones que arriben al servei, si es valora que hi ha risc, són elles qui han del domicili. Serveis que deriven a les dones que no treballen amb perspectiva de gènere i els quals no han valorat bé el risc. Ratios molt elevades: serveis que han de cobrir molta població la qual no poden abarcar, perquè no tenen tants recursos. Això produeix llistes d'espera molt elevades, atenció no adequada i que puguin veure a una mateixa dona només un cop cada mes i mig. Òbviament aquest fet afecta molt als processos de recuperació de les dones.

De quina forma s'hauria de recollir aquest tipus de violència en la nostra legislació?

S'hauria de posar el focus en la dona, s'hauria d'introduir la perspectiva de gènere a tots els serveis, és una cosa bàsica.

Per qui és duta a terme?

Tant a nivell d'institucions com de la societat, el marc estructural en el qual vivim és un marc que empara aquesta violència, degut al sistema patriarcal. També trobem aquest sistema patriarcal dintre de les pròpies institucions, és un sistema que regeix la nostra societat i per això també es troba dins de les institucions, ja que les persones que es troben allà han crescut amb aquest sistema patriarcal, és un discurs històric molt integrat. En l'educació, aquest discurs es valida, per tant, creixem amb el discurs del sistema patriarcal integrat.

Prevençió d'aquesta violència

Entre companyes també ens anem formant, intentem aprendre l'una de l'altra.

Nosaltres demanem una criba. Per la gent que treballa amb dones s'haurien d'exigir estudis específics de gènere, amb perspectiva de gènere... És a dir, per treballar en aquest àmbit s'haurien d'exigir altres estudis que no fossin només els generals com per exemple tenir només el grau de psicologia. En el meu cas per exemple, després de la carrera em vaig formar en estudis de gènere. Jo vaig notar que durant la carrera, almenys a la meua època, gairebé no se'ns formava des d'una perspectiva de gènere. Així doncs, des de les pròpies institucions (jutjats, comissaries, treballadors socials...) s'haurien de demanar aquests estudis específics. A nivell educatiu s'hauria d'introduir la perspectiva de gènere.

Les persones implicades en el procés de la denúncia, entenen les particularitats de la violència masclista?

No.

També ho podem veure amb el que ens expliquen les dones. Per exemple, moltes de les dones que venen al SARA han denunciat i expliquen que les qüestionen, que s'han de defensar... La primera presa de contacte que tenen amb les institucions és de qüestionament i és una cosa molt recurrent en les denúncies o en els judicis.

Elements de la violència institucional

Impunitat

La majoria de casos amb denúncies s'arxiven, no hi ha condemnes. És molt difícil que l'home sigui condemnat.

Una cosa molt recurrent quan ella denuncia és que connectin amb la por de no ser protegides i també creuen que si tiren endavant amb la denuncia i l'home finalment va a la presó, quan surti augmentarà la seva agressivitat i el risc. Treballar això és molt complicat.

En els judicis les dones es fan petites a través d'una violència psicològica molt subtil ja que en moltes ocasions, encara que estiguin tapades, han d'escoltar la veu dels seus agressors i han de tornar a escoltar violències per part seva.

També es tiren enrere per pena, cosa que forma part del propi cicle de la violència, en concret en la fase de la lluna de mel. Aquí també juga molt el paper dels fills, ja que en moltes ocasions es tiren enrere perquè pensen que els seus fills estaràn sense el seu pare.

CAS: Ell va marxar del domicili acusant-la a ella i ella va venir amb símptomes molt clars de TEPT. Quan va haver-hi el judici penal ella estava en la fase de lluna de mel, en la qual es produeix molta ambivalència, ella sent pena, diu que ell no volia fer-ho, que hi havia un consum, el justificava. Finalment a ell li cauen 5 anys de presó per diferents raons, perquè també van entrar temes amb els fills. Tot i així, ella va decidir que no volia que entrés a presó, va retirar-se i finalment la pena es va reduir a menys de 2 anys i per això no va entrar a presó. Podem veure que aquí no es va tenir en compte el cicle de la violència.

Com a servei públic no emetem informes a no ser que sigui a petició del jutge. Quasi mai els demanen i si els demanen pot ser després ni se'ls llegeixen o no els hi fan cas.

Altres proves:

- Informes: molts jutges no els agafen i d'altres no els utilitzen.

- Gravacions: no s'admeten com a proves (per exemple si una dona grava en veu com el seu agressor l'està violentant no serveix com a prova), només s'admeten proves escrites com per exemple Whatsapps o missatges

- Testimoni dels fills: poden testificar a partir dels 12 anys. No els contemplen com a mesura de protecció cap als fills. Però els fills tenen molt a dir.

El jutge sempre decideix qui i què vol veure. Poden citar-te al judici o no. En molts casos els ha passat que les han citat per declarar però deprés no les han fet entrar, no les han contemplat.

Estereotips

CAS: Es va produir una agressió i els mossos d'esquadra hi van acudir i van denunciar-la. La dona no demanava protecció, es va desvincular i es va tancar l'expedient. Quan es va produir el judici la dona va arribar amb l'agressor perquè estava patint la fase de lluna de mel. Jo vaig ser citada al judici, però no em van cridar per que declarés atestant el que havia fet la dona (presentar-se amb el seu agressor al judici). El judici no es va arribar ni a realitzar, així doncs aquella agressió física va quedar totalment impune i el més greu de tot és que es va posar el pes en la dona, no es va realitzar el judici degut al que havia fet la dona.

A no ser que hi hagi parte de lesions, no hi ha violència

La violència psíquica desapareix del procés penal

Moltes dones diuen quan venen aquí em diuen: "Quan m'han donat un cop, aquesta lesió se'm envà, però tot el que m'han dit és molt difícil de curar i ningú ho veu".

Per la violència psicològica gairebé no es tenen proves, per tant, no és demostrable i així es minimitza.

Això és degut a una mala praxis professional, ja que hi ha moltes persones que treballen sense perspectiva de gènere o amb molt poca. No se li dóna importància a la violència psicològica, es podrien oferir els informes psicològics com a prova per tal de demostrar aquesta violència, però per que això es produís i es tingués en compte, s'hauria de confiar en la dona, en el seu discurs, i això és el que no es fa.

Un altre estereotip molt comú és la pregunta de "Perquè no s'ha separat abans?". Existeix un organisme que s'anomena LEATAF, és un servei de la justícia que s'utilitza quan algun cas no es té clar. El que fan és entrevistar a les dues parts per intentar aclarir si no es té prou informació amb els primers testimonis, en aquestes entrevistes es qüestiona molt a la dona.

A altres serveis públics com la policia i els jutjats també se les qüestiona.

Es minimitza per falta de formació, i això té un gran impacte en la dona. Al final, les dones s'acaben creient aquesta minimització per part dels professionals i acaben minimitzant elles mateixes el que estan patint i es tira enrera tota la feina que s'ha fet des de les institucions i organitzacions que sí que treballem amb perspectiva de gènere.

Obstacles

En el cas de les dones migrades que no tenen una situació regular, és a dir, que no tenen els papers regulats, no poden accedir a aquestes ajudes i això produeix que la seva vulnerabilitat augmenti molt.

Hi ha ordres de protecció que es deneguen.

Un gran obstacle es produeix quan les dones van a posar la denúncia, es poden trobar amb bons professionals però també poden trobar-se amb policies que minimitzen la violència, tenen estereotips... La trajectòria d'una dona depèn de la persona que recull la denúncia, depèn de com s'hagi recollit aquesta denúncia, s'establirà una ordre de protecció o no.

La violència econòmica es produeix en part per una falta de recursos.

Aquí podem veure un problema que nosaltres ara tenim molt, les places de les cases d'acollida estan saturades, per tant, hi ha moltes dones que han d'anar a viure a una pensió. L'estat els hi paga la pensió i els àpats, però es troben en un ambient on estan desprotegides, es troben soles, sense professionals que les ajudin, amb dubtes que ningú els hi resol, amb problemes econòmics... Això és un fet de violència institucional perquè aquest ambient pot provocar que la dona retorni al seu domicili.

El SARA abans pertenyia a una empresa privada i, des de que ha passat a formar part de l'Ajuntament de Barcelona han notat una disminució del seu pressupost.

Un altre cas és el de les dones sense sostres, amb patologia dual i addiccions. Aquestes dones que pateixen violència al carrer passen a uns serveis on han de compartir espais amb altres homes sense sostres i moltes vegades allà mateix segueixen patint violències. Això és degut a una falta de mirada.

Victimització secundària

Aquesta victimització no es dóna només en els jutjats, sinó que també es dóna en molts altres àmbits.

- Per exemple, dintre de les pròpies institucions hi ha un problema que cada vegada va a més que consisteix en els canvis de professionals. Això es produeix a causa de que hi ha moltes baixes o canvis de feina, per tant, hi ha dones que es troben en la situació en que han de passar per 6 psicòlogues diferents i han de repetir la història moltes vegades.
- S'ha d'explicar la mateixa situació, la mateixa història traumàtica moltes vegades. Hauria d'haver-hi alguna manera o alguna via per que la dona només ho hagués d'explicar una vegada i que quedés enregistrada.
- Depèn de si la persona que atén a la dona treballa o no des d'una perspectiva de gènere, es cau en estereotips. Això és degut a una manca de formació dels professionals.
- Una altra forma de victimització secundària és quan s'acaba culpabilitzant a la dona.
- El primer que ha de fer una dona que decideix denunciar és ELLA qui ha de marxar de casa seva i deixar la feina. Per com està el sistema muntat, s'aïlla a la dona. Dintre d'aquesta inestabilitat és important l'estabilitat, però dintre del sistema de protecció és impossible, perquè la dona ha de deixar de treballar, ha de deixar de portar als nens a l'escola, etc.
- En els casos de violència masclista en els que hi ha fills de per mig, en moltes ocasions, a l'escola es decideix fer una reunió per tal de valorar la situació dels nens i es posa en el mateix sac a la mare i al pare.
- Un altre punt de la victimització secundària és la mala informació cap a les dones. Hi ha casos en els que es truca a la dona el mateix dia que es realitzarà el judici per informar-la, i degut a això es queden sense advocats. Tampoc es dóna advocats d'ofici.
- Decidir denunciar té un gran impacte ja que després de la denúncia venen tota aquesta sèrie de conseqüències. A mi m'agrada parlar més de supervivents que no pas de víctimes, ja que trobo que han de superar moltíssims obstacles.
- Si la dona no té proves concloents d'aquesta violència cau en aquesta victimització i això causa un gran impacte psicològic
- A de més de reparar també s'ha de poder sostenir aquest impacte de la violència institucional.
- Falta informació i que les dones siguin ben assessorades. Saber què i com és un judici i què implica ser acollida. A partir d'aquí la dona podrà prendre la decisió que trobi més òptima.
- El motiu d'aquesta violència institucional és, sobretot, la manca de formació dels professionals, però també intervenen altres factors com la manca de sensibilització i l'organització patriarcal de la nostra societat.
- Un petit canvi que s'ha realitzat són els processos de prevenció educatius.

Entrevista advocada especialista:

1 Què se'n sap de les actuacions del marc judicial entorn la violència de gènere?

2 Hi ha molta violència institucional, tot i que no es pot generalitzar.

3 Estic a **Dona Juristes de Barcelona**, que es va fundar al 1989, aquest any fem 30 anys. En aquesta
4 associació vetllem per la defensa dels drets de les dones. Hem ajudat a constituir la llei contra la
5 violència masclista (2004). La nostra perspectiva es remunta abans de les primeres lleis, hem
6 seguit el camí de la llei, des de que es va fer la primera llei fins avui en dia. Hi ha les comissions
7 de família, d'igualtat, de dones i de violència, on s'està treballant molt la violència institucional.
8 Hi ha moltes lleis, però la realitat és una altra.

9 Exemple d'un CAS que es dona a moltes vistes.

- 10 - L'advocada va assessorar la dona abans de posar la denúncia i, com que la violència que
11 patia era reiterada, li va dir que, per tenir proves a presentar al jutjat, gravés la violència.
12 El que va fer la dona va ser que quan veia a venir a l'home, posava el mòbil en gravació
13 i així van poder presentar entre 10 i 15 gravacions de veu on s'escoltava la violència
14 verbal. L'advocada va fer això perquè, quan es posés la denúncia i al cap de pocs dies es
15 produís el primer judici, aconseguissin que el jutge acceptés la ordre d'allunyament.
16 - Els mossos quan van veure el cas tan greu es van posar les piles.
17 - Es posa una bona denúncia, on la noia va trigar quasi 4h en explicar-ho tot i posar la
18 denúncia.
19 - Es van presentar proves de moltes gravacions de com l'home maltractava a la dona.
20 - Però la fiscal va ser horrorosa. Deia que aquella dona no era el prototip de dona
21 maltractada, que estava mentint, no se la creia.
22 - Es va culpabilitzar molt a la dona.
23 - Aquella jutgessa va dir "Todas las mujeres son quisquillosas i los hombres se defienden".

24 Això indica que falta moltíssima formació a nivell de violència, formació en perspectiva de
25 gènere.

26 Un altre cas va ser als mossos d'esquadra. La noia va anar amb l'home i aquest estava gravant
27 amb el mòbil i es va escoltar com un mosso li deia "Ves amb compte perquè ella està esperant
28 per aprofitar a la mínima que li posi la mà a sobre per denunciar-lo i que nosaltres anem a casa
29 seva a arrestar-te".

30 Quan hi ha formació la violència institucional és mínima o inexistent, en canvi, quan no n'hi ha,
31 és horrible i passa a tot arreu.

32 Quan hi ha violència institucional elles se senten fatal, culpabilitzades. La dona ha de ser molt
33 forta per seguir tot el procediment ja que duran tot el procés és de ben segur que es trobarà
34 algú sense perspectiva de gènere. Pensa que passen per moltíssima gent; treballadores socials,
35 psicòlogues, advocades, fiscals, jutges, policies, metges...

36 Els jutjats de Catalunya són els que menys ordres de protecció concedeixen. Per que es doni una
37 ordre ha d'haver-hi indicis de que la violència és real i s'ha de considerar que la dona està en
38 perill.

39 Per concedir ordres també diferencien la violència que es produeix quan una parella s'està
40 separant perquè hi ha molta tensió. En aquest cas, es considera que és una violència puntual i si
41 s'al·lega que els dos exerceixen violència, llavors no es considera violència de gènere i no
42 s'adjudica cap ordre d'allunyament.

43 Fins i tot estem anant enrere, ara hi ha partits polítics que volen derogar la llei contra la violència
44 de gènere, que diuen que no existeix.

45 Actuacions del govern per tal de prevenir aquesta violència

46 Els partits d'esquerres són els que fan més coses.

47 El més important és la formació dels professionals.

48 L'educació també és vital perquè els nans seran els futurs fiscals, jutges, mossos, advocats,
49 psicòlegs, etc...

50 Hi ha èns públics com la nostra Associació de Jutgesses que dona molta formació en perspectiva
51 de gènere.

52 També s'ha de dir que tot el sector de l'adjudicatura és molt conservador, hi ha gent que es pot
53 formar, però si després no s'ho creuen, no es creuen la violència de gènere, no serveix per res.

54 Com el cas que t'he explicat abans, una fiscal a la qual se li van portar una sèrie de proves amb
55 gravacions, deia que era la dona qui provocava la baralla, que per això sabia quan havia de posar
56 el mòbil a gravar, no se la creia i al final a la dona li va donar un atac d'ansietat.

57 Les dones se senten molt victimitzades, han d'explicar-ho tot moltes vegades. El camí de
58 denunciar és molt dur i molt llarg, té un cost emocional i temporal bestial.

59 En la Comissió d'igualtat d'advocats hi ha una manca de formació ja que hi ha molt poc interès.
60 Hauria d'haver-hi formacions obligatòries i els que no creuin en violència de gènere no hi
61 haurien de formar part.

62 Els jutges, fiscals i advocats que no creuen en la violència de gènere tenen una manca de
63 formació i de convicció, és un doble problema

64 Procés de la denúncia:

65 - Assessorament abans de denunciar. És molt important que la dona abans de que vagi
66 sola a denunciar s'assessori. Hi ha molts casos en que la dona no assessorada va a
67 denunciar sola, sense informació i, nerviosa, només denuncia el maltractament que
68 acaba de patir, però no esmenta els maltractaments que ha estat patint reiteradament.
69 Així, els maltractaments habituals són convertits en puntuals. Però sí que és veritat que
70 ara cada vegada més, si la persona que està posant la denúncia està formada i
71 sensibilitzada pregunta a la dona sobre aquest tems i sobre si els maltractaments són
72 reiterats, però ens trobem amb que moltes vegades això no passa.

73 - Denúncia

74 - 1r judici (després de 24-48h de la denúncia) on es valora si s'adjudica una ordre
75 d'allunyament o no.

76 - Diligències prèvies. On es presenten totes les proves que es tenen; es parla amb
77 ambdues parts, es presenten gravacions, testimonis, informes psicològics, etc. Quantes
78 més proves hi hagi més mesos es triga.

79 - S'analitza tot

- Condemna o no.

Un cas greu el procediment pot trigar entre 1 i 3 anys.

Exemples o coneixement d'algun cas de violència institucional

En molts casos la dona se sent molt malament, molt poc creguda, ha d'explicar-ho moltes vegades.

Una cosa que també em sobta molt és abans de començar el judici. Es fa esperar a les dones en una sala, estan allà tancades a una sala petita mentre els homes estan per allà fora voltant. Hauria de ser al revés qui haurien d'estar tancats són ells. A part també se les fa esperar molt, moltes vegades la dona entra als jutjats a les 9 del matí i surt a les 5 de la tarda. Un cop comencen a declarar se'ls hi qüestiona tot, les dones es senten que semblen elles les dolentes.

Gràcies a déu existeixen els serveis especialitzats com els SIADs on s'avisava a les dones de tot això, se'ls hi explica tot i se les escolta.

Això no només passa als jutjats, també passa als hospitals, vés a saber quin metge et trobaràs.

Després és molt diferent algú que tingui recursos i algú que no. Senyores sense recursos agafen advocats d'ofici i a la majoria els hi dóna tot igual. Moltes vegades, quan la dona es presenta a comissaria perquè vol denunciar, se li ofereix un advocat d'ofici i quan l'accepta, aquest advocat pot trigar a presentar-se 3 hores, o moltes vegades ni es presenten. Això també fa que la dona posi la denuncia sola, sense l'advocat i sense haver sigut assessorada.

És molt aconsellable que les dones abans de que posin la denúncia estiguin prèviament assessorades i tinguin la informació necessària.

A què és deguda la violència institucional

Falta de formació en perspectiva de gènere i falta de convenciment.

Aquesta falta de convenciment es refereix a la creença de que no existeix la violència de gènere, o a la falta de creença cap a la dona, ja que es creu que les dones un cop denuncien tenen un seguit d'avantatges com per exemple aconseguir la custòdia dels nens, per això molta gent creu en les denúncies falses.

Jo m'he trobat amb professional que no es creuen que la dona pugui portar 10 anys aguantant tot el que explica. Això és degut als perjudicis i a una falta de coneixement sobre el cicle de la violència. Tot això provoca una 2a victimització i és el que provoca que les dones es tirin enrere a l'hora de denunciar o de declarar.

De quina forma s'hauria de recollir aquesta violència en la nostra legislació

Amb protocols, que la formació i la sensibilització dels professionals estigui en llei, que estigui molt regulada, ja que quan et formes les creences canvien.

Aquí entra també un tema de partits polítics.

Més que res, el que es necessita és aplicar les lleis que ja existeixen, perquè les nostres lleis que vigents ja regulen tot aquest tema de la formació específica dels operadors.

Existeixen les lleis del 2007, 2008 i 2015, però la realitat no és la que apareix en aquestes lleis, ja que no s'aplica tot el que recullen. Aquestes lleis estan per davant del que s'està fent. Segurament aquestes lleis no s'apliquen degut a que no hi ha recursos i això no deixa avançar prou. Clar, per exemple, si ara s'obligués a tots els jutges i jutgesses a formar-se, els jutjats quedarien buits i això és impossible, a això em refereixo quan dic falta de recursos.

Prevenició d'aquesta violència: formació

Les persones implicades en el procés de la denúncia entenen les particularitats de la violència masclista?

Moltes no. Però hi ha gent especialitzada, per exemple la policia té gent especialitzada molt bona, cada vegada estan més sensibilitzats. Tot i així, hi ha vegades que aquestes persones no hi són i et pot tocar un mosso que no... Per exemple l'altre dia vaig anar amb una clienta a posar una denúncia i quan em van dir que les persones especialitzades no hi eren vam marxar, li vaig dir a la clienta que aquell dia dormís a casa els seus pares i vam tornar al dia següent.

Elements de la violència institucional

Impunitat cap al denunciat

El dret penal és garantista, el nostre codi penal vetlla per la **presumpció d'innocència**. És clar, si no hi ha proves, què passa?

La gran majoria de vegades la violència de gènere es produeix en l'àmbit privat i per tant no hi haurà proves, perquè ningú ho ha vist. Moltes vegades, quan es denuncia i surt a la llum aquesta violència les persones del voltant expliquen que ells no en saben res, que han estat, per exemple en dinars d'amics amb els dos i que no havien vist res. Això és perquè l'home s'assegura de no donar cap mena d'indici. Inclús moltes vegades ni els fills se'n adonen perquè els homes ho amaguen.

En molts casos, quan passa això, **s'empodera a l'home**, com que no hi ha proves la gent diu "Apa mira, era una **denúncia falsa**".

Per això les dones moltes vegades s'acullen al **dret a no declarar**. Elles pensen: "Què diran els meus fills, que jo seré la que he portat al pare a la presó?", es senten culpables i es desmoralitzen.

Ara s'està parlant d'una reforma, bueno, s'ha comentat però no s'ha posat damunt de la taula. Aquesta reforma consistiria en què el dret a no declarar no existeixi.

Tot i així, avui en dia, encara que la dona s'aculli al dret a no declarar, la fiscal pot continuar amb el procediment a través d'altres proves que no sigui la dona com a testimoni.

Aquí podrien entrar per exemple els informes dels psicòlegs, no? Tot i que la psicòloga de la dona del sara em va explicar que en els judicis moltes vegades no tenien en compte els seus informes com a proves...

Sí, aquí entra un altre tema... El que passa és que es tenen perjudicis sobre els informes del SIADs. Es dóna molta més importància a un **peritatge** que no pas a un informe.

La diferència entre els peritatges i els informes és la següent:

- Un peritatge el fa un metge o un psicòleg o psiquiatria forense els quals passen proves i tests addicionals per comprovar que el que diu la dona no és mentida. Així doncs, s'assegura que tot el que posa al peritatge és 100% veritat i és una prova consistent.
- Un informe realitzat per un psicòleg recull el que explica la dona, com se sent, etc. però no pot provar que allò sigui real. (Ex.: ella diu que va passar això...) Clar, aquí haurien de demostrar que el que diu és veritat.

El cas que m'expliques del SARA, si alguna vegada no els hi accepten els informes o no les tenen en compte com a testimonis vol dir que tenen altres proves més consistents com per exemple un peritatge.

En el cas que la dona no confirmi la seva denúncia, s'haurien de tenir en compte altres proves importants com el testimoni de familiars, no? I tant, un bon jutge ho fa.

Estereotips dels operadors jurídics

Hi ha rols que es repeteixen. Com per exemple el cas que t'he dit abans, d'aquella jutge que deia "ja saben com són les dones de "quisquillosas". Aquesta dona el que li passa és que és així, no és un comentari puntual ni un equivocació, sinó que té aquests pensaments interioritzats, és així.

El cas que t'he explicat abans:

La dona va venir a demanar-me assessorament, quan em va explicar tot li vaig dir que gravés les maltractaments. Així ho va fer. Vam transcriure totes les gravacions que estaven en anglès i en musulmà al català, teníem una pila de documents transcrits. Això ho vam fer per tenir les majors proves possibles i per què quan es produís el primer judici li haguessin de donar sí o sí l'ordre de protecció. Bueno, quan vam arribar al judici i la jutgessa va veure tot allò es va posar súper nerviosa, va dir una cosa que em va sobtar moltíssim; "Esto es demasiado de manual, está mal echo, tiene que ser mentira". Ella pensava que ho havíem fet premeditadament.

Un altre estereotip és la creença de que, en violència de gènere hi ha distincions. Ara un cas que porto que també t'he comentat és una dona que és enginyera química, vesteix molt moderna, molt bé, té bona planta i en el seu cas porta patint violència per part de la seva parella 10 anys. Amb aquest cas he arribat a escoltar "Com pot ser que una enginyera química aguantí això?". Home, això és un estereotip bestial.

Aquests estereotips són els que no deixen avançar la nostra societat. És per això que és importantíssim formar, aquests estereotips s'han d'erradicar.

Estereotip de violència

Hi ha molta violència psicològica perpetuada, diferències i discriminacions entre homes i dones, aquesta violència és pitjor que la física, perquè et queda per sempre, però hi ha molt poques condemnes per violència psicològica o podria dir-te que pràcticament no n'hi ha.

Principalment quan vas amb un parte mèdic al judici és possible que et donin l'ordre, però si no tens aquest parte de lesions no te la donaran. En casos de violència psicològica no es donen ordres d'allunyament. Aquesta violència psicològica hauria d'estar avalada per metges psiquiatres... Per exemple, en casos de dones grans que porten 40 anys amb la seva parella patint maltractaments psicològics és més freqüent que el psiquiatra, quan avalua el seu estat exposi que l'estat depressiu de la dona és degut a tots els anys de patiment que porta. Però en els altres casos això no passa.

La violència psicològica normalment acaba amb una separació i ja està. És molt difícil de provar.

La credibilitat dels testimonis de les dones

No hi crec en les denúncies falses, però sempre t'hi trobaràs gent que sí, fins i tot en el nostre entorn més proper; amics, companys...

Obstacles institucionals per prendre la decisió de denunciar

Bueno, des del meu punt de vista, un dels principals obstacles és que la senyora ho haurà d'explicar moltíssimes vegades: a la psicòloga, a la treballadora social, a la policia, a la advocada, la jutgessa... Ho ha d'explicar tantes vegades que ja no ens trobem amb la 2a victimització, sinó que ens trobem amb 3a, 4a, 5a victimització... O ets molt forta per aguantar-ho o això et desmunta.

S'hauria de poder gravar la declaració una primera vegada i ja seria una prova constituïda. Així s'evitaria que ho haguessin d'explicar tantíssimes vegades.

També haig de dir que la protecció ha millorat: per exemple, quan hi ha una ordre els mossos passen unes quantes vegades al dia per casa de la víctima, hi van rondant, per tal de protegir-la i prevenir qualsevol apropament del agressor. Ara també s'utilitzen les polseres per que els agressors compleixin amb l'ordre d'allunyament. També ha millorat l'assistència, si hi truquen en pocs minuts ja estan a casa teva.

Un dels obstacles és la por a un augment de la violència per part de l'agressor

Sí, de fet és la principal por de les dones. Quan hi ha un maltractament gran pensen "em matarà, matarà als meus fills..."

La victimització secundària en els jutjats

Ens hi trobem molt. Haver d'anar repetint, sentir-se zero recolzada, que no la creuen... la victimització és reiterativa.

A una dona maltractada se l'ha d'empoderar molt.

El cas de les condemnes mútues

Ens ho trobem molt als jutjats. La dona denuncia i l'home és com si s'hi tornés... Llavors s'ajunten les dues denúncies en un sol judici i es té la costum de dir "perdoneu-vos, perquè sinó acabareu els dos condemnats".

Tot això està molt malament fet. Si un home denuncia, hauria d'anar en procediments diferents.

En la violència de gènere s'ha de veure que hi ha desigualtat, perquè sinó, la violència puntual no es considera com a violència de gènere. Si mai hi ha hagut una situació de desigualtat no es condemna per violència de gènere. Per exemple, quan hi ha una situació puntual de violència mentre les dues persones s'estàn separant, a vegades es justifica aquesta violència perquè hi ha molta tensió en la parella.